Ф.Б. ТашГУ

ОКТЯБРНИНГ ЭЛЛИК ЙИЛЛИГИ ШАРАФИГА

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 11 (3493). | Якшанба, 15 январь 1967 йил. | Баҳоси 2 тийин.

ЮБИЛЕЙ ВАХТАСИДА

Тошкентдаги «Компрессор» заводи дам берадиган янги машиналарни кўплаб ишлаб чиқаришни ўзлаштирмоқда. Механика цехларида «РТ—10» типидаги кўчма ротацион компрессор деталлари тайёрлана бошланди.

Янги ротацион компрессор кўпгина афзалликларга эга. Иш унуми бир хил бўлгани ҳолда янги компрессорнинг вазни анча камдир. Турбиналар таъминлангани сингари ротор берадиган центробеж куч ёрдами билан ҳавони қисиш усули энергияни кам сарфлашни ҳам талаб қилади. Автомобиль дизелининг кўчма установкасига улаш туфайли катта қулайлик вужудга келади. Машинани пардозлаш яхшиланади. «ПР-10» маркали дастлабки икки компрессор синовдан муваффақиялаб ўтиб, юксак баҳога сазовор бўлди. Бу эса, мамлакатда ана шундай типдаги энг кучли машинадир.

Планда компрессорнинг янги модификациясини ўзлаштириш масаласи турибди. Бу машинада «ТК-10» — «Ташкентский компрессор» белгиси бўлади. Шундай қилиб, тошкентлик мутахассислар ва ишчилар Россия ва Украина кекса заводларининг анъаналарини давом эттирмоқдалар. Бу заводларнинг коллективлари Ўзбекистонга машинасозликнинг янги тармоғини инъом қилган эдилар.

Ҳозир заводнинг ҳамма цехлари совет ҳокимиятининг юбилейи шарафига вахтада туриб ишламоқда. (ЎзТАГ).

ЯНГИ ҚУВВАТ

«Чирчикхимстрой» бинокорлари ажойиб муваффақиятни қўлга киритдилар. Улар улуғ Октябрнинг 50 йиллиги шарафига ўзаро социалистик мусобақани кенг қулоч ёйдириб, Чирчиқ электрохимия комбинатининг 1- цехида қўшимча қувватни ишга туширдилар. Бу билан аммиак тайёрлаш ўнларча минг тоннага кўпайди.

ГИАПнинг Чирчиқ филиали инженерлари лойиҳаси асосида бу йил 1-цехда аммиак ишлаб чиқариш имконини берадиган яна янги қувватлар ишга туширилиши керак.

Т. НОСИРОВ,
инженер.

КЎКЛАМ ТАРАДДУДИ

Ишнинг кўзини билган деҳқонлар кўкламга ҳар тарафлама тайёргарлик кўрмоқдалар. Янгийўлдаги машъал «Ленинизм» колхозининг азамат механизаторлари зўр ғайрат-шижоат кўрсатиб меҳнат қилмоқдалар. Шу туфайли улар ҳозирнинг ўзидаёқ дастлабки катта ғалабани қўлга киритдилар. Яқинда хўжалик механизаторлари «Барча тракторлар ва бошқа қишлоқ хўжалиги машиналарини сифатли ремонтдан чиқариб, кўкламга тахт қилиб қўйдик» деб рапорт бердилар. Ҳозир тайёр бўлган техника сафида 26 та чопиқ ва 13 та ҳайдов трактори, 26 та сеялка, 16 та культиватор ва 180 та борона турибди. Суратларда: ўнгда ремонтдан чиқарилган тракторлар. (чапда) устахона мудири Т. Маматов ва звено бошлиғи А. Исоқов ўртоқлар ремонтдан чиққан сеялкани текшириб кўрмоқдалар.

Қ. РОЗИҚОВ фотоси,
(ЎзТАГ фотохроникаси)

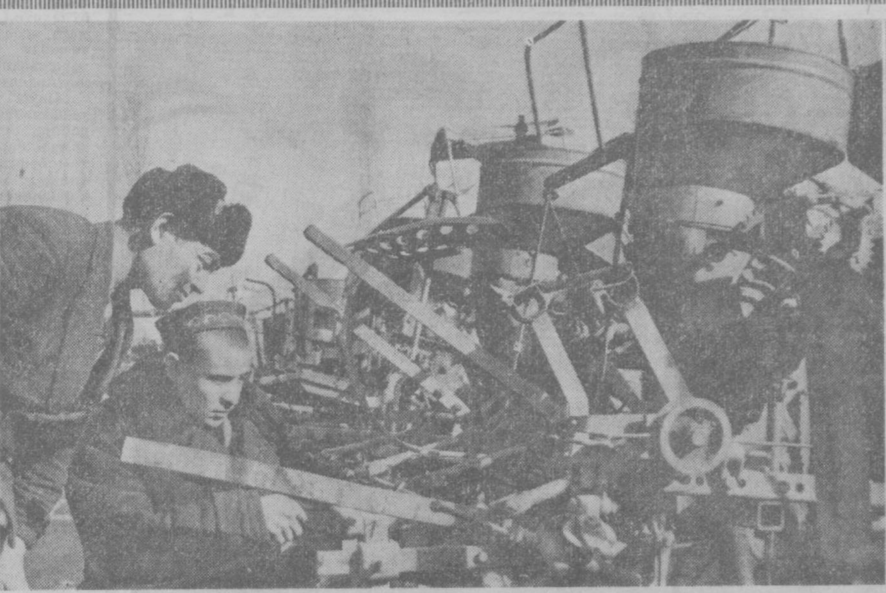

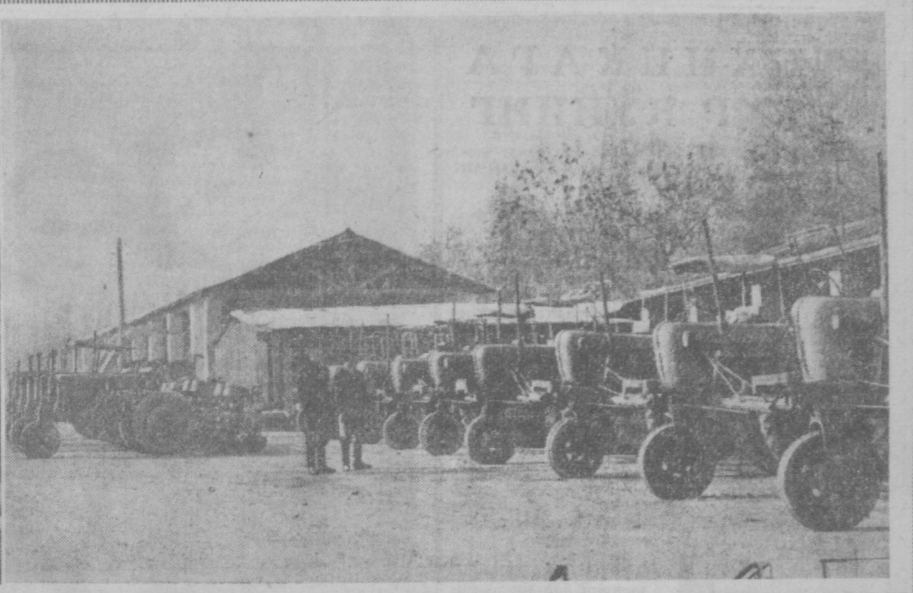

КОЛХОЗЛАРДА ЙИЛЛИК ҲИСОБОТ

Беш йилликнинг дастлабки йили ҳар бир совет кишисига — ишчига ҳам, деҳқонга ҳам, интеллигентга ҳам — ҳаммамизга катта зафар: қувонч, ижод, буюк самаралар олиб келди. Йилимиз якунига назар ташлар эканмиз, унинг дилларни хушнуд этувчи, қалбларни тўлқинлантирувчи олтин саҳифалари нақадар жозибали эканлигини, қаҳрамонлик ва бунёдкорлик ишларимизнинг улкан йилномаси бутун бир тарихга тенг эканлигини кўрамиз, қувонамиз ва фахрланамиз.

1966 йил деҳқон учун ҳам серфайз ва серборака йил бўлди. Қишлоқ хўжалик экинларидан, айниқса пахтадан мўл ҳосил кўтарилди. Халқимиз дастурхони деҳқонларимиз бунёд этган турли ноз-неъматларга тўлди. Областимиз колхозчилари ва совхоз ишчилари беш йилликнинг биринчи йилида деҳқончилик, чорвачилик, сабзавотчилик ва бошқа ҳамма соҳаларда катта зафар қучдилар. Она-Ватанга 350 минг тоннага яқин «оқ олтин» етказиб берилди. Бунинг ярмидан кўпроғи машиналарда териб олинди. Чорвадорлар гўшт, сут, тухум, жун ва бошқа маҳсулотларни кўпроқ етиштирдилар. Сабзавотчилар ўтган йилги қийинчиликларни енгиб, планда белгилангандан анча кўп сабзавот қовун-тарвуз экинлари маҳсулотлари етказиб бердилар. Мана шу қаҳрамонона ишлар, фидокорона меҳнат натижасида коллектив хўжаликнинг экономикаси мустаҳкамланиб бормоқда, колхозчилар ва совхоз ишчиларининг даромади кўпайиб, турмуш шароитлари янада яхшиланмоқда. Қишлоқлар маданияти юксалиб, меҳнаткашлар ҳаётида янги, коммунистик намуналар вужудга келмоқда.

Шундай самарали, шундай баракали ва шундай салмоқли йилнинг натижаларини якунлаш қандай мароқли ва завқлидир. Шу кечаю кундузда областимиз колхозларида ўтган 1966 йилга якун ясалмоқда. Йил бўйи қилинган ишлар сарҳисоб этилмоқда. Колхозларда даромад тақсимоти бошланди. Ҳар бир қилинган ишга, ҳар бир соҳага, фермалар ва бригада, звеноларнинг йиллик фаолиятига баҳо берилмоқда. Бу давр колхозлар ҳаётида муҳим ва масъулиятли даврдир. Даромад тақсимоти колхоз правлениесининг фаолиятига, йил давомида олиб борган ишларига ва коллектив хўжалик олдида турган вазифалар қандай бажарилаётганига катта кўрикдир. Шунинг учун ҳам даромад тақсимотини ўз вақтида, юксак савияда ўтказиш ва бундан сўнгги катта ишлар учун тегишли хулосалар чиқариб олиш талаб қилинади.

Областимизда даромад тақсимотига тайёргарлик юзасидан бирмунча ишлар қилинди. Колхозларнинг бухгалтерия ходимлари, экономистлари ва тафтиш комиссиялари семинар ва курсларда, суҳбат ва учрашувларда бу муҳим кампанияни уюшқоқлик билан, ҳозирги талаблар ва колхоз уставида кўрсатилган вазифалар нуқтаи назаридан ўтказиш юзасидан маълум таълим ва тажрибадан ўтдилар. Кўпчилик хўжаликларда инвентаризация олиб борилмоқда, турли ташкилотлар билан бўлган ҳисоб-китоб ишлари тартибга солинмоқда. Фермалар, бригадалар ва хўжаликнинг бошқа соҳаларида йиғилишлар ўтказилиб, йиллик ишлаб чиқариш молия планларининг бажарилиши текшириб кўрилди.

Бирмунча колхозларда даромад тақсимоти бошланди ва бўлиб ўтди. Янгийўл районидаги «Интернационал», «Октябрь 40 йиллиги», «Қизил Октябрь», Ўрта Чирчиқ районидаги Терешкова номли, Охунбобоев номли колхозларда ва бошқа хўжаликларда бўлган ва бўлаётган даромад тақсимоти шу нарсани кўрсатмоқдаки, коллектив хўжаликлар экономикаси йил сайин ўсиб, деҳқончилик маданияти юксалиб бормоқда. Колхозчилар ўз меҳнатларига илгариги йиллардагига қараганда катта даромад олмоқдалар. Биргина мисол. Юқори Чирчиқ районидаги «Политотдел» колхози ўтган қишлоқ хўжалик йилида деҳқончилик маҳсулотлари етиштиришдан 8 миллион сўмга яқин даромадни қўлга киритди.

Ҳисобот сайлов мажлисида колхозчилар ўз хўжаликларининг ривожи ва маҳсулот етиштириш йилдан-йилга кўпайиб, қишлоқда маданий ҳаёт юксалиб бораётганлиги ҳамда колхозчиларнинг турмуш шароити яхшиланаётганлигидан мамнун бўлиб гапирмоқдалар. «Интернационал» ва Терешкова номли колхозларда қишлоқ хўжалиги ишларини, айниқса пахтачиликни комплекс ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда. Бу хўжаликларда меҳнатга ҳақ тўлашнинг прогрессив методлари амалга оширилмоқда. Нарядсиз ишлайдиган звенолар ташкил этилганлиги, бригада ва звеноларга бевосита тракторчилар — механизаторлар бошчилик қилаётганлиги мўл ва арзон ҳосил етиштиришда, пахтачиликда йил сайин янги марраларни эгаллашда асос бўлмоқда. Бу масала ана шу колхозларнинг ҳисобот йиғилишларида зўр қониқиш билан тилга олинди. Шу билан бирга колхозчилар даромад тақсимотига бағишланган йиғилишларда хўжаликни интенсив ривожлантиришда, деҳқончилик маданиятини оширишда йўл қўйилаётган камчиликларни, колхоз правлениеси фаолиятидаги нуқсонларни ҳам рўй-рост очиб ташламоқдалар.

Ҳисобот йиғилишларида колхозларнинг йиллик даромадини ва ҳисоботини кўриб чиқиш, тасдиқлаш лозим, муддати битган айрим жойларда колхоз правлениеси ҳам сайланади. Бу йиғилишларда хўжаликнинг пул ва натура моллари колхозчилар йил бўйи қилган меҳнатига қараб тақсимлаб берилади. Қолган маблағ эса коллектив хўжаликнинг бошқа эҳтиёжларига ва соҳаларига сарфланади. Бу ишларнинг ҳаммасини оқилона, ҳамма соҳани ҳисобга олган ҳолда қараб чиқиш ва ҳал этиш керак. Колхозлар, уларнинг правлениелари катта имкониятларга эга. Қилинган йиллик даромад ҳисобидан техника сотиб олишлари, турли бинолар қуришлари, ирригация ва мелиорация ишларини амалга оширишлари, колхозчилар учун маданий, маиший, коммунал ва бошқа хизмат кўрсатадиган муассасалар қуриш учун мабалағ сарфлашлари мумкин. Лекин буларнинг ҳаммаси колхозчиларнинг умумий йиғилишлари муҳокамасидан ўтиши, тегишли қарор ва ҳужжатлар билан расмийлаштирилиши, коллектив хўжаликнинг бир сўми, бир тийинигача ўзининг фойдали ўрнини топиши ва умумий юксалишга хизмат қилиши зарур.

Даромад тақсимоти барча колхозларда 15 февралгача тугалланиши керак. Бу иш эндигина бошланди. Белгиланган вақт ҳамма ерда даромад тақсимотини пухта ҳозирлик билан ўтказиш учун етарли муддатдир. Бу иш колхоз правлениелари, бухгалтерия ходимлари, экономистлар, инвентаризация ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига, қанчалик тайёргарлик кўришларига асосан боғлиқдир. Улар йилнинг якунини ҳамма соҳалар бўйича кўриб чиқишлари ва анализ қилишлари, ҳар бир участка фаолиятига тўғри ва объектив баҳо беришлари лозим. Даромад тақсимотига бағишланган йиғилишларни уюшқоқлик билан, бутун колхозчиларнинг актив иштирокида ўтказиш талаб қилинади. Колхозчилар ўз хўжаликларининг ижобий ишлари билан бирга, қандай камчиликларга йўл қўйилганлигини очиб ташлашлари, бундан сўнг нималарга эътибор қилиш ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини янада юксалтириш мумкин эканлигини айтиб беришлари умумий ишимизга жуда катта ижобий таъсир кўрсатади.

Беш йилликнинг иккинчи йили бошланди. Ҳамма соҳаларда юбилей йилини меҳнат зафарлари, ажойиб кўрсаткичлар билан кутиб олиш учун умумхалқ социалистик мусобақаси кенг қулоч ёймоқда. Колхоз ва совхозларда кўклам тараддуди бошланди. Бу йилги улкан ишларга ҳозирлик кўрилмоқда. 1967 — юбилей йилида қишлоқ меҳнаткашлари олдида катта вазифалар турибди. Деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини кўпроқ етиштиришимиз, сабзавотчиликни янада ривожлантиришимиз, қишлоқ меҳнаткашларининг маданияти ва турмушини бундан ҳам фаровон қилиш учун кўпгина ишларни амалга ошириш лозим. Бу вазифаларнинг муваффақиятли бажарилиши шу кеча-кундуздаги ишимизга боғлиқдир. Коллектив хўжалигимизни янада тараққий эттирайлик. Колхозчиларимиз фаровон, бадавлат, маданий турмуш кечирсин!

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИГА САЙЛОВ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИ СОСТАВИГА НОМЗОДЛАР

Тошкент тўқимачилик комбинати биринчи йигирув корхонасининг ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари йигирувчи **Марзия Турсунхўжаевани** Ўзбекистон ССР Олий Советига сайлов ўтказувчи Марказий сайлов комиссияси составига тавсия этдилар.

Ўзбекистон Ёзувчилар союзи правлениеси президиумининг кенгайтирилган мажлисида шу союз правлениеси президиумининг раиси **Комил Нуъмонов** (Яшин) сайлов комиссияси составига кўрсатилди.

ДОСААФ республика комитети президиумининг қарорига биноан, Ўзбекистон ССР ҳарбий комиссари **К. К. Каримов** комиссия составига номзод қилиб кўрсатилди. (ЎзТАГ).

А. Н. КОСИГИН САХАЛИНГА КЕЛДИ

ЮЖНО—САХАЛИНСК, 14 январь. **(ТАСС махсус мухбири)** КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Советининг раиси А. Н. Косигин бугун шу ерга келди. Аэропортда уни корхона ва қурилишлар коллективларининг вакиллари; партия, совет ва хўжалик ходимлари кутиб олдилар. А. Н. Косигинни область меҳнаткашлари номидан КПСС Марказий Комитети аъзолигига кандидат, область партия комитетининг биринчи секретари П. А. Леонов самимий табриклади. Қиз болалар А. Н. Косигинга гулдасталар тақдим қилдилар.

ЯКУНЛАР ВА РЕЖАЛАР

Деҳқон ерга уруғ ташлайди. Уни ундириш, вояга етказиш, ҳар тупида ҳосилнинг шода-шода бўлиши учун тер тўкади, саратон иссиғига, куз изғиринига бардош беради, тунларни бедор ўтказади. Чорвадор қўй-сигирини силаб-сийпаб парвариш қилади. Боғбон дарахтлари атрофида парвона бўлади, ҳар шохини ҳашаротдан, совуқдан асрайди.

Қишлоқ меҳнаткашининг етти ёшдан, етмиш ёшгача бўлган ҳаммаси шуни ният-мақсад қилиб дилига туккан.

Яқинда шунақа ният ва мақсадда астойдил меҳнат қилаётган ва бу истакларга эришиб келаётган, шунинг учун ҳам ўзлари бой-бадавлат, маданий турмуш кечираётган кишилар орасида — Янгийўл районидаги «Интернационал» колхозида бўлдик. Шу куни бу ерда йиллик ҳисобот мажлиси бўлиб ўтди.

Ҳисобот мажлиси ҳақидаги тафсилотни ёзишдан олдин колхоз уч-тўрт йил илгари қай даражадаги хўжалик бўлгани хусусида қисқача гапириб ўтишга тўғри келади.

1964 йил якунларини муҳокама қилишга бағишланган йиғилишни ўтказиш учун муносиб жой топилмаганди. 80 киши сиғадиган бостирмада ўтириб мажлис қилинганди. Аммо гап-сўзлар келажак ҳақида, эртаги муваффақиятлар ҳақида, янги-янги режалар ҳақида бўлган эди. Ўша вақтларда ҳосил ҳозиргидан 7—8 центнер кам, даромад айтишга ҳам арзигулик эмасди.

Уч-тўрт йил ичида колхоз қишлоқлари таниб бўлмас даражада ўзгариб кетди. Янги кўчалар очилиб икки томонига планли уйлар қурилди. Ўрта, тўлиқсиз ўрта мактаблар биноси ва бошқа жамоат бинолари қад кўтарди. Мана бугун қишлоқда 500 кишилик клуб битказиб ишга туширилди.

Йиллик ҳисобот мажлиси бўладиган куни колхозчилар кўнгилларни қувонтирувчи тантананинг шоҳиди бўлдилар. Шу куни ўз меҳнатларининг натижаси — клубни очиш маросимини ўтказдилар. Колхоз партия ташкилотининг секретари Муртазо Шукуров йиғилганларнинг қарсаклари остида колхознинг кекса аъзоси, икки марта Ленин орденли, машҳур пахтакор Анна Дмитриевна Полюнинага сўз беради. У ўз ҳамқишлоқларини янги клуб билан табриклайди ва қизил лентани қирқади. Ҳамма залга киради.

Шу ерда ҳисобот мажлиси бўлиб ўтди. Колхоз раиси Кибор Мамедов қишлоқ меҳнаткашларига беш йилликнинг биринчи йилида эришган якунлар юбилей йилидаги вазифалар тўғрисида доклад қилди.

— Партия ва ҳукуматимизнинг қишлоқ хўжалигини ҳартарафлама ривожлантириш ва маҳсулотни кўпайтириш соҳасидаги кўрсатмаларини шараф билан бажариш учун курашиб, — деди ўз сўзида раис, — биз бир қанча қувончли натижаларни қўлга киритдик. Пландаги 24.5 ўрнига 27.3 центнердан ҳосил олиб, давлатга 3229 тонна пахта сотдик. 1966 йилда эришган ютуқларимизнинг энг каттаси шу бўлдики, биз пахтанинг 85 процентини машиналарда териб олдик, ҳосилнинг 90 проценти биринчи сортларга топширилди. Шунинг учун ҳам даромадимиз чакки бўлмади. Мўлжалдаги 1 миллион 313 минг сўм ўрнига кассамизга 1 миллион 459 минг сўм пул тушди. Нарядсиз ишлаш ана шу муваффақиятларнинг калити бўлди. Колхоздаги 13 та нарядсиз звено донгдор механизатор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони В. А. Тюпко раҳбарлигида ишлаб ҳосилдорликни оширишга, харажатни камайтиришга, даромадни кескин кўпайтиришга эришдилар. Масалан, Умурзоқ Бухорбоев бошчилик қилган нарядсиз звено аъзолари колхозда энг юқори даромадни қўлга киритдилар. Нарядсиз ишлаганлар билан нарядли ишлаган звенолар ўртасида ҳосилдорликда ҳам, даромадда ҳам, маблағларни тежабтерғаб сарфлашда ҳам тафовут катта. Масалан, нарядсиз звенолар йиллик даромадларининг ҳар бир сўмига қўшимча равишда 47 тийиндан олган бўлсалар, нарядли звеноларда бу рақам 3 тийинни ташкил этади.

Колхоз раиси шундан кейин ҳар бир звено, бўлим пахтакорларининг ишлари тўғрисида бирма-бир тўхтайди. Миррахим Қўшшаев, Абдурасул Қосимов ва шуларга ўхшаш илғор звенолар ўтган йили 29—33 центнердан пахта олдилар. Абдумажид Аҳмедов бошқарувчи бўлган бўлим салкам 28.5 центнердан ҳосил кўтарди.

Колхоз раиси хўжаликнинг бошқа тармоқлари ҳақида ҳам гапирди.

Шу нарса ачинарлики, — дейди раис сўзида давом этиб, — колхозимизнинг бошқа соҳаларидаги ишлари кўнгилдагидай эмас. Биз чорвачиликни фойда келтирадиган соҳага айлантирганимиз йўқ. Шунингдек ўтган йили пилла тайёрлаш планини ҳам бажаролмадик. Агар шу соҳаларга ҳам эътиборни кучайтирсак, чорвачиликни яхши ривожлантириб ундан фойда келтириш ҳақида ўйласак, хўжалигимиз яна ҳам ривожланади.

Ҳисобот мажлисида механизаторлар, колхозчилар, звено бошлиқлари, бўлим бошқарувчилари, чорвадорлар сўзга чиқдилар.

Колхоз 1966 йилда ҳар бир меҳнат кунига 4 сўм 9 тийиндан, 1965 йилга қараганда бирмунча кўп пул тақсимлади.

Колхозчилар ўтган йилги ишларидан мамнун, келгуси режаларни аниқ билган ҳолда мажлисдан тарқайдилар. Колхознинг янги клубида ёқимли музика садолари янграйди.

С. МАҲКАМОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ҲОСИЛДОРЛИК ЯНА ОШАДИ

КПСС Марказий Комитетининг «Улуғ Октябрь Социалистик революциясининг 50 йиллигига тайёргарлик тўғрисида»ги қарори деҳқонларимиз кўнглини ғоят хурсанд этиб, янгидан-янги ютуқларга руҳлантириб юборди.

Дарҳақиқат, улуғ доҳиймиз Владимир Ильич Ленин раҳнамолик қилган Октябрь инқилоби ҳуқуқсизлик занжирларини парчалаб ташлаб, инсониятга бахт-саодат, кураш ва меҳнат йўлини кенг очиб берди. Қадим унумсиз, бўлтак ерлар коллектив хўжаликка бирлаштирилиб экин майдонларига деҳқонларнинг ўзлари хўжайин бўлдилар. Ердан олинган бойлик биз деҳқонлар турмушини йилдан-йилга фаровон этмоқда.

Даромад кўпайган сари колхозчиларимизнинг орзу-ҳаваслари ҳам рўёбга чиқа бошлади. Эндиликда обод турар-жойлар, мактаблар, клуб, ҳаммом, қўша-қўша магазинлар қишлоғимиз ҳуснига ҳусн қўшиб турибди. Ўзимиздан етишиб чиққан агрономлар, зоотехниклар, инженерлар қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш соҳасида жонкуярлик билан ишлаб турибди.

Мана, ўтган йилнинг якунига бир разм солайлик. Деҳқонларимиз 1300 гектар ернинг ҳар гектаридан 30 центнердан «оқ олтин» олдилар. Етиштирилган ҳосилнинг талайгина қисми машиналар ёрдамида териб олинди. Бир иш кунига тақсимланадиган ҳақ ҳам кишини хурсанд қилади.

КПСС Марказий Комитетининг қароридан руҳланган колхозимиз аъзолари Совет ҳокимияти барпо этилганига 50 йил тўладиган юбилейни муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун ҳозирдан енг шимариб меҳнат қилмоқдалар. Ҳар гектар ердан олинадиган пахта ҳосилини 33 центнерданга етказиш учун барча зарур тадбирларни амалга оширмоқдалар.

И. АҲМЕДОВ,
Янгийўлдаги «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» колхозининг раиси.

ЯНГИ ТОШКЕНТНИ бунёд этаётганлар орасида Белорус қурилиш поездининг илғор қурувчиларидан Ала Харланович ва Елена Канашларни ҳам учратиш мумкин. Улар Улуғ Октябрь 50 йиллиги шарафига меҳнат вахтасида туриб ишлаб кундалик топшириқларини ошириб адо этмоқдалар.

А. Тўраев фотоси.

МЕХАНИЗАЦИЯ — ДЕҲҚОНЧИЛИК ИСТИҚБОЛИ

Сўз областимизнинг илғор дала гвардиячиларига

ОБЛАСТИМИЗНИНГ қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари, мутахассислари партия ва ҳукуматимизнинг кўргазмаларига оғишмай амал қилиб, пахтачиликни ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларини интенсив равишда ривожлантириш, дала ва ферма ишларини комплекс механизациялаштириш йўлидан дадил бормоқдалар. Пахтакор хўжаликларимиз давлатнинг катта ёрдамига таяниб, комплекс механизациялаштиришнинг кўламини кенгайтириш, меҳнаткашларнинг моддий манфаатдорликларини ошириш борасида кейинги уч-тўрт йил ичида катта муваффақиятларга эришдилар. Ана шу йиллар меҳнатни ташкил этишнинг энг афзал формаси бўлган звено системасига тўла кўчиш даври бўлди. Комплекс механизациялашган звеноларда пахта етиштириш билан боғлиқ бўлган ишларнинг асосий қисми турли хил машиналар ёрдамида бажарилаяпти, меҳнатга илгаригидек бажарилган ишнинг миқдорига қараб эмас, сифатига қараб аккорд-мукофот тариқасида ҳақ тўланяпти.

Ўзбекистон КП Тошкент область комитети комплекс механизациялашган звенолар ишини янада яхшилаш, механизаторларнинг малакасини ошириш, уларни илғор тажрибалар, фан ва техника ютуқлари билан қуроллантириш мақсадида қисқа муддатли курслар, семинарлар ўтказмоқда. Ўтган 1966 йил ва бу йил ҳам ана шундай тадбир амалга оширилди. 1200 механизатор-звено бошлиғи курсларда ўқиди, таълим олди. Уларга олимлар, мутахассислар, ишлаб чиқариш илғорлари фан ютуқлари ва бой тажрибаларини гапириб бердилар.

Қуйида механизаторларнинг ана шу катта йиғинида ўртага ташланган фикрлардан намуналар келтирамиз.

ТЕХНИКАГА МЕҲР ҚЎЙИНГ

(Оққўрғондаги «Ленинобод» колхозининг механизатор-звено бошлиғи С. АЛОВУДДИНОВ сўзидан)

УСТОЗИМИЗ Валентин Афанасьевич Тюпко айтганидек, замонамиз машиналар замони бўлиб қолди. Техникага чинакам меҳр қўйган деҳқон ҳамиша олдинги сафларда боради. Бизнинг районимиз деҳқонлари пахтачиликни комплекс механизациялаштиришга катта аҳамият бераётганликлари туфайли ҳам Оққўрғон бир неча йиллардан бери карвонбошиликни қўлдан бермай келмоқда.

Бизнинг звеномизда ҳам машиналар комплексидан унумли фойдаланиляпти. Техника янгиликларини дала ишларига тобора кенгроқ жорий этаяпмиз.

Ўтган йили қувончли натижаларни қўлга киритдик. Машиналардан унумли фойдаланаётганлигимиз натижасида бор-йўғи 12 киши 65 гектар майдонда пахта етиштириб, гектар бошига пландаги 24 центнер ўрнига 32 центнердан хирмон кўтардик. Ҳамма ерларимиздаги пахтани машина терди. Ўзим бункердан 90 тонна «оқ олтин» тўкдим.

Ўтган йил якунларини таҳлил қилганимизда ҳали бор имкониятларимиздан тўла фойдаланмаётганлигимизни билиб олдик. Биз техника даражасини ошириш билан бирга ҳосилдорликни ҳам оширишимиз зарур. Машина терimининг кўламини тағин ҳам кенгайтиришга имкониятларимиз бор. Звеномиз деҳқонлари юбилей йилида пахта ҳосилдорлигини камида 35 центнерга етказиш учун пухта тайёргарлик кўраяптилар.

ПЛАН — БИР ҲАФТАДА

(Бўкадаги «Гулистон» колхозининг механизатор-звено бошлиғи Н. ҲАЙДАРОВ сўзидан)

МАШИНАНИНГ қандай мўъжизакор эканлигини бултур биз ўз тажрибамизда синаб кўрдик. Ҳамма гап техниканинг тилини билишда қолган экан.

Биз ҳамма майдонлардаги ғўзани бутун ёз бўйи машинабоп қилиб ўстиришга катта эътибор бердик. Пахтамизни эртаги қилиш учун бутун агротехник чораларни кўрдик. Ҳосил пишиб, терим бошлангач, қўшни звенолар билан ҳамкорликда ишлай бошладик. Қўшни звеноларнинг бошлиқлари Д. Исақулов ва И. Сарибоев ўртоқлар ўз машиналари билан бизнинг еримизга ўтиб пахта теришди. Учта машина билан етиштирган ҳосилимизнинг салкам 100 процентини териб олишга муваффақ бўлдик. Пахта тайёрлаш йиллик планини бир ҳафта ичида бажардик.

Звеномизнинг ерлари тошлоқдан иборат. Шундай бўлса ҳам, деҳқонларимиз илғор тажрибаларни қўллаганликлари, техникани яхши ишлатганликлари туфайли 38 центнердан хирмон кўтаришди. Бу йил 40 центнерни ўзимизга марра қилиб олдик. Бу Октябрнинг 50 йиллик тўйига бизнинг тўёнамиз бўлади.

ОҚҚЎРҒОНЛИКЛАРДАН ЎРНАК ОЛАМИЗ

(Бекободдаги «Победа» колхозининг механизатор-звено бошлиғи Э. ШОДИЕВ сўзидан)

ОҚҚЎРҒОНЛИК уста деҳқонлар дала ишларини комплекс механизациялаштириш борасида анча илгарилаб кетишди. Район эришаётган ажойиб ғалабалар ҳамиша бизнинг ҳавасимизни келтиради. Биз шу машъал деҳқонларга тенглашишни ўзимизнинг асосий мақсадларимиздан бири қилиб қўйганмиз.

Деҳқончиликда ҳар бир иш ўз вақтида кўнгилдагидек қилиб бажарилиши зарур. Шундагина кутган ҳосил олинади. Механизация даражасини оширишда биз фан ютуқлари ва илғорлар тажрибасига қатъиян таянган ҳолда иш тутаяпмиз. Айниқса, биз механизаторлар ўз малакамизни оширишга алоҳида эътибор бераяпмиз. Валентин Афанасьевич айтганидек, йил сайин янгидан-янги тракторлар, машиналар чиқаяпти. Уларни кўнгилдагидек бошқариш юқори малакани талаб этади. Шунинг учун ҳам биз ўқияпмиз, ўрганаяпмиз.

Звеномиз деҳқонлари беш йилликнинг биринчи йилини катта муваффақиятлар билан якунладилар. Энди юбилей йилида пахта ҳосилдорлигини камида 30 центнерга етказмоқчимиз, машиналар билан ялпи ҳосилнинг қарийб ҳаммасини териб олмоқчимиз.

Суратда: Социалистик Меҳнат Қаҳрамони В. А. Тюпко (чапда) бир группа механизатор-звено бошлиқлари билан суҳбатлашмоқда. А. Тўраев фотолари.

В. А. ТЮПКО: ПАХТАЧИЛИКДАГИ МУҲИМ МАСАЛАЛАР

Беш йилликнинг тўнғич йилини республикамиз пахтакорлари ҳам, областимиз пахтакорлари ҳам жуда катта ва жуда қувончли зафарлар билан якунладилар. **Ўтган йили Ўзбекистоннинг тарихида биринчи марта 4 миллион 80 минг тонна «оқ олтин» етиштирилди ва машиналар билан 1 миллион 325 минг тонна пахта териб олинди.**

Областимизда илгарилари чигит экиш 35—40 кунга чўзилиб кетган бўлса, кейинги бир-икки йилдан бери атиги 12—14 кунда барча майдонларга чигит экиб бўлинаяпти. **Пахта тайёрлаш планининг бажарилиши илгарилари 60—70 кунга, ҳатто ундан ҳам узоқ муддатга чўзилиб кетган бўлса, кейинги йилларда атиги 35—37 иш куни ичида йиллик топшириқ тўла адо этиляпти. Кўпгина илғор хўжаликлар, участкалар ва звенолар йиллик планни бир-икки ҳафта ичида бажармоқдалар.**

МАШИНАНИНГ мўъжизаси бундан ҳам буюк. Ўрта Осиё машина-синаш станциясининг бир неча йиллардан буён олиб бораётган тажрибалари агар машиналар кучидан унумли фойдаланилса, комплекс механизациялаштириш билан боғлиқ бўлган ҳар бир иш пухта ўйланган ҳолда амалга оширилса, жуда юксак кўрсаткичларга эришиш мумкинлигини яққол исботламоқда. Тошкент областининг 2-«Оққўрғон», 1-«Пискент» совхозларида, Янгийўл районидаги «Интернационал» ва Калинин номли колхозларда, шунингдек Сирдарё ва Сурхондарё областларида станциямизнинг тажриба лабораториясига қарашли бир қанча нарядсиз звенолар иш олиб бормоқда.

Бу звеноларда қандай натижаларга эришилаётганини аниқроқ тасвирлаб бериш учун биргина «Интернационал» колхозидаги нарядсиз звеноларнинг ўтган йилги иш якунларини айтиб ўтиш билан чекланмоқчиман. Бу колхозда нарядсиз усулда ишлайдиган 13 та комплекс механизациялашган звено бор. Уларнинг ҳаммасига энг тажрибали механизаторлар бошчилик қилаяпти. Колхоз правленияси бу звеноларга 468 гектар ер, 107 ишчи кучи ва керакли техника воситаларини бириктириб берган. Звеноларда киши бошига ўрта ҳисобда 4,3 гектар ер тўғри келади. План бўйича ҳар гектар ердан ўртача 24,2 центнердан ҳосил олиниб, давлатга 1133,9 тонна пахта сотилиши керак эди. **Аслида эса гектар бошига 26,4 центнердан хирмон кўтарилиб, 1236 тонна пахта сотилди. Машиналар билан ана шу ҳосилнинг 1212 тоннаси ёки 97,8 проценти териб олинди.**

Нарядсиз звеноларда ишлаётган ҳар бир киши ҳисобига 11,5 тоннадан «оқ олтин» етиштирилди. **Ҳар бир центнер пахта етиштиришга кетган меҳнат сарфи 20,9 киши-соатини, ҳар бир гектар ерга кетган меҳнат сарфи эса 549,3 киши-соатини ташкил этди.**

Ўртоқ У. Бухорбоев бошлиқ звено деҳқонлари комплекс механизациялаштириш даражасини бундан ҳам оширганликлари туфайли ойига ўртача 225 сўмдан даромад қилдилар.

ЭНДИЛИКДА механизатор даланинг ҳақиқий хўжайини бўлиб қолди. Ер унинг ихтиёрида, техника унинг ихтиёрида, ишчи кучлари унинг ихтиёрида. Шундай экан, механизатордан ҳарқанча талаб қилинса арзийди. Йил сайин янгидан-янги тракторлар, сеялкалар, культиваторлар, пахта ва кўсак териш машиналари, подборщиклар ва бошқа қишлоқ хўжалиги машиналари яратилмоқда. Лекин, аксарият кўпчилик механизаторларимизнинг билими техниканинг ўсишидан орқада қолиб кетмоқда. **Ҳозирги замоннинг техникасини унумли ишлатабилиш учун биринчи навбатда малакани ошириш зарур.**

Областимиз звено системасига тўла ўтди. Лекин ҳали ўз ичига икки-учта комплекс механизациялашган звенони бирлаштирган бригадалар ҳам оз эмас. Мен бригадирларни қораламоқчи эмасман. Улар тажрибали одамлар, деҳқончиликни яхши билишади. Лекин улар машиналарни бевосита ўзлари бошқармаётганликлари учун комплекс механизациялаштириш хусусидаги янгиликларни тез пайқаб, зудлик билан амалга оширмаяптилар, баъзан қаршилик ҳам қиладилар.

Мустақил равишда нарядсиз ишлаётган звеноларда эса бутунлай бошқача манзарани кўрамиз. Бу ерда ҳамма ишга механизатор хўжайин. Механизатор етти ўлчаб, бир кесади, ҳам мўл ҳосил етиштиришнинг, ҳам кам маблағ сарфлашнинг чорасини кўради. Мана шунинг учун ҳам нарядсиз звенонинг кўрсаткичлари нарядли звенонинг кўрсаткичларидан ҳар томонлама устунлик қилади.

Меҳнатга ишбай тариқасида ҳақ тўлаш билан аккорд-мукофот тариқасида ҳақ тўлаш ўртасида осмон билан ерча фарқ бор. Биринчи усулда механизатор пала-партиш ишлаб бўлса ҳамки кўпроқ ерни қўлдан чиқаришга ва кўпроқ ҳақ олишга ҳаракат қилади. Натижада, унинг қилган иши сифатсиз бўлиб чиқади, хўжаликка зарар етказади.

Ўз меҳнатига аккорд-мукофот тариқасида ҳақ оладиган ва нарядсиз усулда ишлайдиган механизатор эса, миқдорга эмас, сифатга алоҳида эътибор беради, ортиқча харажатларга йўл қўймайди, пахтани арзонга етиштиришга ҳаракат қилади. Чунки у бундан манфаатдор. Бунинг натижасида хўжалик фойда кўради.

ҲОЗИРГИ механизатор яхши экономист ҳам бўлиши керак. Мен бу гапни шунинг учун айтаяпманки, ҳали кўпчилик механизаторларимиз қайси томондан фойда, қайси томондан зиён келишини яхши билишмайди. Мен районларда, колхоз-совхозларда тез-тез бўлиб тураман. Ким фойда келтирадиган иш қилаётгани-ю, ким зиён келтираётган иш қилаётгани кўзга яққол ташланиб туради. Мана масалан, экишга тайёргарлик кетаётган пайтни олиб кўрайлик. Шунда далаларга чиқсангиз йигирма-ўттиз колхозчи бир жойга йиғилиб, кетмон билан карта чеккасидаги ўнқир-чўнқир жойларни текислаётган бўлади. Ахир бунинг турган-битгани зиён-ку!

Биз механизаторлар учун эса, бунга бефарқ қараб туриш уят. Ҳозир ер текислайдиган турли-туман техника воситалари мавжуд. Уларни унумли ишлатсангиз, картанинг ҳарқандай ерини ҳам кафтдек қилиб текислай оласиз. Ўша ер текислаётган кишиларни илдиз теришга қўйсангиз, бунинг турган-битгани фойда бўлади.

Бизда йўл қўйилаётган камчиликлардан яна бири шуки, квадрат-уялаб чигит экишга, аниқ миқдорда уруғ ташлайдиган сеялкалардан унумли фойдаланишга кам аҳамият берилаяпти. Олим ва конструкторларимиз яратиб берган бу ажойиб сеялка энг сермеҳнат иш бўлган яганага деярли эҳтиёж қолдирмайди. Ўрта Осиё Машина синаш станциясида 1957 йилдан бери шу сеялка қўлланиб келаётгани учун ғўза қўл билан сира ягана қилинмаяпти.

Кўпчилик хўжаликларда чигит оддий усулда тўғри қаторлаб экилади-да, кейин кўндалангига қирқиб, квадрат ҳосил қилинади. Бундан ҳам озмунча зиён келаётгани йўқ. Тўғри қаторлаб экилганда бир гектар ерга 120—150 килограмм чигит кетса, квадрат-уялаб экилганида кўпи билан 20 килограмм чигит кетади. Оддий усулда экилганида кўндалангига қирқилганидан кейин яганалаш, букетлашга 5—6 иш куни кетади. Шунинг ўзи кам деганда 12 сўмга тушади. **Ортиқча экилган чигит, ортиқча сарфланган меҳнат харажатлари фақат экиш ва кўчатни ростлаш даврининг ўзигина чўнтагингиздан 40 сўмни олиб кетади. Бу ҳали бир гектар ернинг устида бўлаётган гап. Агар ерингиз 100 гектар бўлса, вегетациянинг дастлабки давридаёқ 4000 сўм зиён кўрасиз.**

Кўрдингизми, иқтисодимизнинг, даромадимизнинг манбалари қаерда экан. «Тома-тома кўл бўлур» деганларидек, катта зиён ана шундай майда, кишига аҳамиятсиз бўлиб кўринган нарсалардан келиб чиқади. Шунинг учун айтаяпманки, ҳар бир механизатор эндиликда яхши экономист ҳам бўлиши керак, деб.

Чеканка хусусида ҳам юқоридаги гапларни айтиш мумкин. Бу сермеҳнат ишни механизмлар билан бажараётган илғорлар кўп маблағларни тежаб қолаяптилар. Лекин, кўпчилик хўжаликларнинг раҳбарлари чеканкани механизациялаштиришдан қўрқишади. Бу яхши эмас, албатта. Механизм уддабуронлик билан ишлатилса, ғўзани қўлда чилпиғандан ҳам яхши чилпийди.

ОБЛАСТИМИЗДА машина териминнинг йил сайин юксалаётгани ушбу саҳифада келтирилган диаграммадан яққол кўриниб турипти. Бу кишини беҳад қувонтиради. Лекин шуни айтиш кераккн, ҳали бу соҳада ҳам катта камчиликларимиз бор. Кўпроқ пахтани териб олишга ошиқиб, машинани пала-партиш ҳайдайдиган, ҳосилнинг кўп қисмини ерга тўкиб кетадиган механизаторларимиз ҳам оз эмас. Шундай хўжаликлар борки, уларда гектарига 6—7 центнер пахта ерга тўкиб кетилади. Бунга қатъиян чек қўйиш керак. **Ҳар бир механизатор сидқидилдан ишласа, машиналар ниҳоятда яхшилаб созланса, қулай шарт-шароитлар яратилса, иш пухта ташкил этилса, областимизда ҳозир мавжуд бўлган «зангори кема»лар билан ўтган йилгидек 180 минг тонна эмас, 200—250 минг тонна пахтани териб олиш мумкин.**

Мана, ҳаммамиз тарихий йилда — улкан юбилей йилида яшаяпмиз. Барча совет кишилари Улуғ Октябрнинг ярим асрлик тўйини меҳнатда улкан муваффақиятлар билан кутиб олиш йўлида астойдил ҳаракат қилаяптилар. **Улуғ доҳиймиз В. И. Ленин Октябрнинг йиллигини нишонлашнинг энг яхши усули — ҳал қилинмаган масалаларни ҳал қилишдан иборат, деб уқдирган эди.** Бизнинг областимизда ҳам, юқорида айтиб ўтганимиздек, пахтачиликни ва қишлоқ хўжалигининг бошқа тармоқларини комплекс механизациялаштириш борасида ҳали ҳал қилинмаган масалалар кўп.

Қадрли ҳамкасбларим, механизатор ўртоқлар! Келинг, ҳаммамиз бир ёқадан бош чиқариб, қўлни қўлга бериб, ана шу масалаларни ҳал қилиш учун астойдил курашайлик. Юбилей йилида шундай ишлайликки, ҳам пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ҳарқачонгидан кўп бўлсин, ҳам механизация даражаси кескин юксалсин.

УСТОЗ ИЗИДАН

(1-«Пискент совхозининг механизатор-звено бошлиғи Б. ЮНУСОВ сўзидан)

ВАЛЕНТИН Афанасьевич Тюпко — бизнинг устозимиз. Сермеҳнат ишларни машиналар зиммасига юклашда биз ундан кўп нарсаларни ўрганяпмиз. Ўртоқ Тюпко раҳбарлик қилаётган нарядсиз звеноларнинг илғор иш тажрибалари бизга бой қўлланма бўлаяпти. Шу қўлланмага асосланиб, совхозимизда механизация даражасини тобора юксалтираяпмиз.

Мисол учун бизнинг звеномизни олиб кўрайлик. Атиги етти аъзомиз бор. Шунинг ҳам бештаси ёзда сувчилик қилади. Ғўза парвариши билан боғлиқ бўлган ишларнинг деярли ҳаммасини машиналар бажаряпти.

Илгарилари бизнинг звеномиз ерларидан жуда кам ҳосил олиниб келинарди. Механизацияга зўр берганлигимиз, деҳқончилик маданиятини оширганлигимиз туфайли ўтган йилнинг ўзида ҳосилдорлик бирданига ошиб кетди. Лекин, 21 центнер бизнинг кўнглимизни сира тўлдирмаяпти. Бу йил ҳамма имкониятларни ишга солиб, камида 25—26 центнердан хирмон кўтаришга эришамиз.

Ўтган йили ҳосилнинг асосий қисмини машиналар билан те-

риб олдик. Лекин, қўл билан ҳам анча-мунча пахта терилди. Юбилей йилида эса, худди В. А. Тюпко раҳбарлигидаги звенолар каби ҳамма пахтани машиналар билан териб олишга аҳд қилдик. Бунга эришиш учун устоздан яна кўп нарсаларни ўрганамиз.

НАРЯДСИЗ УСУЛГА КЎЧАМИЗ

(2-«Оққўрғон» совхозининг механизатор-звено бошлиғи Ж. ЖОНИЗОҚОВ сўзидан)

НАРЯДСИЗ усулда ишлаш нақадар афзал эканлигини илғорларнинг тажрибаси яққол кўрсатиб турибди. Узоққа бормасдан, шундай ён қўшнимизни мисолга келтирмоқчиман. Ўртоқ И. Отақўзиев бошлиқ нарядсиз звенонинг ери билан еримиз туташ. Бир ариқдан сув ичамиз. Экин майдонларимизнинг ҳажми ҳам баббаравар. Нарядсиз ишлашнинг афзаллиги туфайли улар бултур гектар бошига 31,5 центнердан хирмон кўтаришди, биз эса 26,5 центнерда қолиб кетдик. Уларнинг ҳар бир звено аъзоси ойига ўртача 200 сўмдан даромад қилди, бизлар эса 110 сўмдан даромад қилдик. Бизда машина терими даражаси ҳам уларникидан анча паст бўлди.

Ана шуни ҳисобга олиб, звеномиз аъзолари бу йил нарядсиз усулда ишлашга кўчишни лозим топдилар. Бу йил ана шу усулни яхшилаб ўзлаштириб оламиз. Бажарадиган ишларимизнинг янада сифатли чиқишига, гектар бошига оладиган

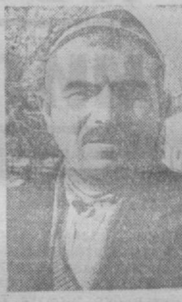

ҳосилимизнинг 30 центнерга етишига, даромадларимизнинг ошишига, машиналар билан ҳар қачонгидан ҳам кўп пахта териб олишга тўла аминмиз.

40 ЦЕНТНЕР УЧУН

(Юқори Чирчиқдаги «Политотдел» колхозининг механизатор-звено бошлиғи Н. АЛМАТОВ сўзидан)

ЗВЕНОМИЗДА пахта ҳосилдорлиги йил сайин оширияпти. Бултур гектар бошига пландаги 33 центнер ўрнига 37 центнер хирмон кўтардик. Бизда деҳқончилик маданияти анча юқори даражага кўтарилган. Мўл ҳосил етиштиришнинг сирларини билиб олганмиз. Энди дала ишларини тўла механизациялаштиришнинг ҳам сирларини билиб олиш учун астойдил ҳаракат қиляпмиз. Тўғри, звеномизда пахтанинг кўп қисми машиналар билан териб олиняпти. Бу соҳада районда анча олдинда турибмиз. Лекин, барибир бу кўнглимизни тўлдираётгани йўқ. Қўл меҳнатига эҳтиёж қолдирмагунча изланишни қизғин давом эттиравераммиз.

Деҳқонларимиз Улуғ Октябрнинг ярим асрлик юбилейи йилини «оқ олтин» ҳосилдорлигини 40 центнерга етказиш билан нишонлашга қатъий бел боғлаганлар. Ҳозир мўл ҳосилнинг заминини мустаҳкамлаяпмиз.

Техника воситалари пухта созланаяпти. Ер ўғитга тўйдириляпти. Ҳаммамиз ўз малакамизни ошираяпмиз.

ОБЛАСТИМИЗДА МАШИНА ТЕРИМИНИНГ УСИШИ

(Тонна ҳисобида)

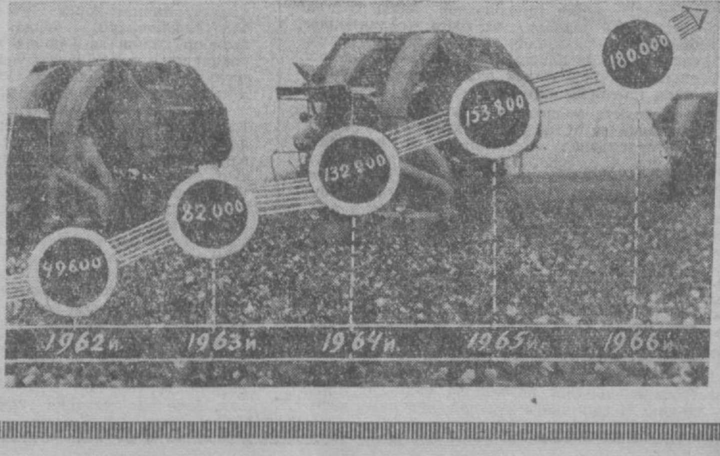

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

ТОҒЛАР ХАЗИНАСИ

УРАН ШАХТАСИДАН РЕПОРТАЖ

Уран... Қуёш ойнаси узоқ планетасининг номи билан аталган бу кўкимтир металл эндиликда XX асрнинг рамзи бўлиб қолди. Инсоният даҳосининг энг ёрқин ютуқлари онгнинг табиат устидан энг катта ғалабалари шу ном билан боғланган. Аммо Америка ҳарбийларининг авантюризми дастлабки қадамлардан бошлабоқ фаннинг энг йирик ютуғини оммавий қирғин қуролига айлантирди. Шунинг учун ҳам орадан неча ўнлаб йил ўтган бўлишига қарамай, уран деганда биз фақат атом электростанцияларининг ёнилғисинигина тушунмаймиз.

ТАССнинг махсус мухбири Д. Дмитриев журналистлардан биринчи бўлиб яқинда Тянь-Шан ёнбағирларидаги уран конларидан бирига борди. Шу ерда у мамлакатимиз атом индустрияси хом ашё базасининг кичик «заррасини» кўрди. Бугун биз унинг репортажини эълон қиламиз.

ҲАВО, СУВ... ВА УРАН

«Ҳамма нарса йўлдан бошланади», деган қадимги кишилар ҳақ. Ҳатто кутилмаган ҳодисалар ҳам шулар жумласидан деса бўлади.

Уран конига олиб борувчи тоғ йўлида дафъатан шофер машина ойнасини кўтаришни сўраб қолди. Ўшанда бу нарса ғалати туюлди. Чунки офтоб ярқираб турар, тезлик эса катта эмас, юзга шабада уриб турарди.

— Нега ойнани кўтаришни сўради экан, — кўнгилдан шу гап ўтарди-ю, лекин сўрашга улгуролмадим.

Бирдан бурилдик ва «Волга» машиналарни автоматик равишда ювадиган сув оқими остига тушиб қолди. Машина ҳали қуришга улгурмасданоқ кон кўрасига кириб борди.

Ҳар қандай янги киши ана шу зайилда уран рудасини қазиб чиқарувчи кишиларнинг саломатлигига боғлиқ бўлган муҳим масалага «кириб боради». Маълум бўлишича, машина йўли коннинг бош вентиляция установкаларидан икки юз метр чамаси наридан ўтар, шунинг учун ҳам йўлга ҳамиша сув сепиб туриш, шу билан бирга ўша ердан ўтаётган ҳамма автомобилларни ҳам ювишар ва шу тариқа кончилар учун хавфли бўлган шу чанг манбаини «бостиришар» экан.

Умуман, ҳар қандай шахтанинг офати бўлган чангга қарши курашиш уран конидаги энг муҳим ишлардан бири ҳисобланади. Яқинда шу конни келиб кўрган биринчи чет эл меҳмонлари Француз мутахассислари шу масалани ҳал этишдаги муваффақиятларга юксак баҳо бердилар. Менинг боришим ҳам уларнинг меҳмон бўлиб турган вақтларига тўғри келиб қолди.

...Биз конга иш айни қизиб турган пайтда кирибмиз. Биз резина этик, брезент жомакорпахталиклар, шахтер каскаларини кийиб ва ёрқин шуъла берувчи лампалар ушлаб, ажойиб қиёфаси кон кўрасидан ўтиб штрекка кирдик. Ер юзидан йигирма метрлар чамаси келадиган чуқурликдаги бетон тоннель махсус шлюзнинг пўлат қопқалари билан тўсилган. Ёнида эса роликларга ўрнатилган темир эшик-кишилар ўтадиган камера бор.

Бу ерда тоза ҳаво мўл-кўл: забойдаги ҳар бир иш ўрнига секундига 3 кубометрдан бериб турилади. Ҳаво узлуксиз келиб туради ва океан юзасидан бир ярим километр баландликка жойлашган конларда денгиз пляжи шароити вужудга келтирилади. Ер остидаги нормал босим-780 миллиметр симоб устунини кўрсатади. Қишда ҳаво иситилади, ёзда эса совутилади.

— Ҳамма шу ердами? Лампочкаларни ёқинг, шлюзнинг биринчи эшигини қаттиқ ёпинг «япрокчани» тутинг, — деди бизга кон. бошлиғи Ф. С. Польшча.

Даставвал мана шу «япроқчалар» бизга халақит беради (уларни кийимхонада жомакор комплекти билан беришган эди). «Япроқча» дегани оппок, жуда ҳам енгил боғич бўлиб, оппоқ матадан қилинган. Астарига пахтани эслатувчи аллақандай материал қўйилган бўлиб, бурун билан оғизни яхшилаб бекитиб туради. Бундай боғич ҳар сменага берилади.

— Ҳамма тайёрми? Ундай бўлса кетдик.

Шлюз камерасидаги вишиллаш ҳуштакка айланди, иккинчи эшикнинг пўлат табақаси девор ичига кирди ва юзимизга салкин, бироз нам ҳаво урди. Бизни люминесцент лампалар ёритиб турган кенг галереядан баланд поғона ажратиб турарди. Камбар калеяли йўлнинг ялтираб кетган рельслари бурилишдан нари кўздан йўқоларди. Рельс йўлнинг чап ва ўнггига тахта тўшама — кон тротуарлари қилинган.

Вагонеткалар юрадиган штрекнинг «шипи» ва «деворлари»га (шахтерларнинг тили билан мазкур галерея шундай деб аталади) кўкимтир бетон қопланган. Атала ҳолидаги ғалати «сувоқ» тўғридан-тўғри гранит деворларга тушириб қопланган, шунинг учун у қотганидан кейин ўнқир-чўнқир бўлиб қолган. Қалин соялар ғадир бетон юзига солинган нақшга ўхшаб кўриниб, асрий йўлдошимиз-ойнинг газеталарда берилган суратини эслатади.

Бу ерда бетон икки ёқлама роль ўйнайди. Бетон воситасида тоғ жинслари маҳкамланибгина қолмай, шу билан бирга ёриқлари тўлғазилади.

Ер остида дастлабки қадамлар босар эканмиз, бизни бошқа бир янгилик кутиб турарди. Галереяда ҳар 50—100 метр босилгач, майда томчилар камалаги шуълаланиб туради. Бундай сув пардалари кеча-ю кундуз отилиб туради. Сув пардаси кон атмосферасида тўпланиб қолиши мумкин бўлган чангни «бостиради». Агар шу чанглар «бостирилмаса» кучли ҳаво оқимлари тоғ массасининг майда заррачаларини улаштириб тоғ қаърида чинакам чангли бўрон вужудга келтириши мумкин.

Сув пардалари автоматик равишда ишлайди. Галереянинг бир деворидан иккинчи деворига қадар ўтиб борувчи ингичка ёруғлик нури кўкрак баландлигида кесиб ўтган заҳоти махсус фотореле сув беришни тўхтатади. Форсункалар атиги 30 секундгина тинч туради. Шунда бироз кечикдингизми — айб ўзингизда, шалоббо бўласиз.

Бетон галерея бизни электровозларга команда бериб турувчи оператив диспетчер пульти ўрнатилган думалоқ залга олиб келди. Бу ердан пастга ва юқорига коннинг бош стволи чўзилиб кетган. Кўтаргич машина бетўхтов ишлаб турибди. Руда тўлғазилган вагонеткалар унинг ёрдамида откатка галереясига келтирилиб, бўшаганлари орқага, тоғ қаърига қайтарилади. Шу кўтаргич машина (лифт) шахтерлар учун ҳам транспорт вазифасини ўтайди.

...Ер остига саёҳат узоқ давом этмади, орадан беш минут ўтар-ўтмас бизнинг ғалати «десантимиз» руда чиқариладиган горизонтга ўтиб қолди. Горизонт-юқориги галереяга ўхшаган йўлдир. Шипи остида электровозларнинг контакт симига параллел қилиб ҳаво қувури тортилган (бевосита руда қазиладиган жой-забойга тоза ҳаво шу зайилда берилади). Чоғроқ майдончалар устида ўнг ва чап томонда пўлат бункерлар турган бўлиб, автоматлар ер юзига чиқиб кетаётган вагонеткаларни шу ерда тўлғазади.

Биз рудани-майда майда уран «сепкиллари» — қора доналар ва смолалар билан қопланган пуштисимон қизил гранит парчалари—рудани биринчи марта кўрдик. Нам, энди синдириб олинган юзи ярқираб, хилма-хил доналар ўлтирган руда шахтер лампасининг нурларида ранго-ранг бўлиб товланарди.

Аммо шу рудаларнинг кутилмаган гўзаллигини гулининг чиройли ва нозиклигини забойда яна бир бор тан оласиз.

Прожекторларга ўхшаш электр лампалари забойда йўғон-йўғон тўсин «шип»га ўрнатилган. «Деворлар» ҳам ҳали смола елимлари кетмаган ёқимли исли қарағайдан қилинган. Забой эса қарийб квадрат шаклда. Баландлиги уч метр ва эни уч метрдан сал ошиқроқ.

Бу ерга келиш учун қудуққа ўхшаш тор ва қоронғи юқорига кўтарилувчи йўлдан ўтмоқ керак. Бу ерга енгил нарвонлар қўйилган. Бу—ер остидаги саёҳатимизнинг энг мураккаб қисми. Шахтер кийимларини кийиб олган ҳолда, фақат шлемдаги лампочкагина йўлни ёритиб турган ҳолда 50—60 метр баландликка (17 қаватли уй баландлигига) кўтарилиш ҳазил гап эмас.

УРАЛ ЧИРОҚЛАРИ

● УРАЛ бойликлари совет кишиларига хизмат қилмоқда. Қора металлургиянинг энг катта корхоналаридан бири Орск—Халиловск металлургия комбинатидир. У ерда табиий рудалардан чўян, пўлат ва прокат ишлаб чиқарилади. Комбинатнинг биринчи домнаси 1955 йилнинг мартида ишга туширилган эди. Ҳозир корхона қуввати бир неча баравар ошиб кетган. Беш йиллик ичида янги домна ва мартен печлари, кокс батареяси, йирик сортли тайёрлов стани, электр пўлат эритиш цехи ишга туширилади. Суратда: (ўнгда) Жанубий Урал чироқлари — Орск—Халиловск металлургия комбинатининг домна цехи (Чапда) домна цехининг ишчилари И. В. Матвеевский, А. С. Муллин ва В. П. Безденежних ўртоқлар.

Б. Клипиницев фотоси, ТАСС фотохроникаси.

Биз келганда Виталий Андреевич Чижов бригадаси ишни тугатаётган бўлиб, забой кўзимизга аллақандай ёруқ ва файзли туюларди.

Кончилар меҳмонларни руда қазиб чиқариш техникаси билан бажонидил таништирдилар.

Пармаловчи Е. В. Илларинов иш ўрнини эгаллади. Ингичка пўлат штанга гранитга қадалди ва авиация моторининг гувуллашига ўхшаган шовқин забойни тутиб кетди. Бирор минут ўтар-ўтмас пармаловчи болға штангаси гранитга бир ярим метр чамаси кириб кетди.

Пармалаш вақтида исканага автоматик равишда сув келиб туради. Келадиган сувда махсус химиявий моддалар эритилган бўлиб, у чанг зарраларини майда-майда «гранит тошларни» намлаш ва бостиришга ёрдам беради.

...Кончилар руда қазиб олиш процессини намойиш қилиб турар эканлар, ўзига дозиметрист вазифасини олган ёш олим, техника фанлари кандидати Валерий Жжених рассом молбертига ўхшаш асбоб устида нималарнидир қиларди.

У, ер остидаги саёҳатимизнинг турли жойларида: вагонеткалар юрадиган штрекда бўлсин, руда чиқариладиган горизонтда бўлсин, юқорига кўтариладиган қудуқда бўлсин, кон атмосферасидаги радон гази ва чанг миқдорини синчиклаб ҳисобларди.

— Ҳозир забойда чанг нормадагидан тахминан бир ярим баравар кам, радон эса нормада, — деди Валерий Жжених.

— Афв этасиз, шу нормаларнинг ўзи қанақа — сўрадим мен.

— Радиация хавфсизлиги хизмати кон ҳавосининг ҳар кубометрида икки миллиграмм чанг бўлишига йўл қўяди. Бу ниҳоятда оз нарса. Шунчалик чангда инсон юз йил яшаганида ҳам саломатлиги ва иш қобилиятини батамом сақлаб қолади. Бу ердаги чанг эса бор—йўғи 0,8 миллиграмм. Вагонеткалар юрадиган штрекда эса тахминан 0,75 миллиграмм.

Халқаро нормаларга кўра, саломатлик учун хавфсиз радон таркиби (бу ҳам юз йил умр кечиришни гарантиялайди) — ҳар литр ҳавода тахминан кюрининг 10 миллиарддан уч улушича келади. Кюри — радийактивлик ўлчов бирлиги бўлиб, бир грамм радийнинг нурланишига мувофиқ келади. Кўриб турибсизки, радийактивлик фонининг ниҳоятда оз бўлишигагина йўл қўйилади.

— Аммо шу ҳам зарарли бўлиши мумкин-ку?

— Йўқ, — деб жавоб беради Валерий Григорьевич. — Радон оз дозада бўлса, даволайдиган таъсир кўрсатади.

Энг охирги шпур — аммонит учун қўйилган тешикдан ўтилди. Кончилар «қазиш операциясининг» охиргиси — портловчи модда қўйишга киришдилар.

Биз забойдан жўнашимиз керак. Бир соатдан кейин бу ерда портлаш бўлади.

Шундай қилиб, орадан бир соат ўтгач, портлаш садоси ер юзига эшитилса керак. Текшириб кўрилса қизиқ бўларди. Мен соатга қараб қўйдим.

Яна саккиз поғона — нарвондан пастга, руда қазиладиган горизонтга тушдик. Бу ерга руда забойдан хусусий оғирлиги таъсирида ўзидан-ўзи думалаб тушади. Руда бункерларда тўпланиб, вагонеткаларга автоматик равишда тўлғазилади ва вагонеткалар бу ерда саралаш фабрикасига жўнатилади.

Бунинг учун тоғ ёнбағрида етти километрли галерея ўйилган. Галереянинг катталиги Европа ва Америкадаги кўпгина машҳур транспорт тоннеллари билан рақобатлаша олади. Электровозлар руда ортилган узун составларни шу галереядан тортиб ер юзига чиқаради. Мана кучли металл панжалар билан ушланган биринчи руда вагонеткаси ғилдиракларини юқорига қилиб ағдарилди. Бу ерда ҳам асосий ишларни машиналар бажаради.

ЖАК ПРАДЕЛЬ СИГАРЕТА ЧЕКАДИ

Ҳамма воқеа кутилмаганда юз берди. Ер ости конларини кўриб бўлиб ва душга тушгандан кейин шахтёр жомакорларини одатдаги костюмларга алмаштирган француз кончилари делегацияси Федор Семенович Польшча кабинетида йиғилди. Группа бошлиғи Пьер Шардон таассуротларини гапирар экан, унинг ҳамкасби Жак Прадель чўнтагидан сигарета пачкасини чиқариб, биттасига ўт олдирди.

У йўталар экан, истеҳзо билан умуман сигарета чекишни ёқтирмаслигини айтди. Лекин у радиация хавфсизлиги мутахассиси сифатида совет иттифоқида ишлаб чиқарилган муҳофаза респираторини синаб кўрмоқчи бўлганлигини айтди.

Сўнгра у ҳалиги «япроқ»ни лабларига яқин келтириб, унга куч билан тамаки тутунини куҳлади. Сезилар-сезилмас тутун хонада Жак Праделнинг ватанида шахтерлар чекадиган ўткир сигаретанинг ҳидини тарқатди.

— Нима учун «япроқ» сигарета тутуни яхшилаб фильтрламайди? Уран шахтасида ишлаётганда саломатликни сақлаш учун гарантия етарлимикан?

— Респираторни лабларингизга келтирар экансиз, сиз матонинг кичкина жойигагина таъсир кўрсатдингиз, — деб тушунтирди Валерий Жжених.— Шу нуқтада «япроқ» ўзининг муҳофаза хоссасини йўқотиб қўйди. Ортиқча тутун эса «япроқ»дан нариёққа ўтиб кетди. Агар мато бир неча қават қилиб букланадиган бўлса, бутун тамаки тутунини ушлаб қола олади.

Бу соҳадаги янги киши учун унча тушуниб бўлмайдиган севимли ишларидан гапга тушиб кетган совет ва француз кончиларининг суҳбатини қизиқиб кузатар эканман, беихтиёр соатимга қарадим.

Ҳозир портлаш бўлиши керак... соат 3... ундан икки-уч-беш минут ҳам ўтди. Нима бўлдийкин? Нима учун аввалгидек жимжитлик? Ё улар портлатмайдиган бўлишганмикан? билишга қизиқардим-у, лекин суҳбатнинг белига тепиб қўйишим мумкин...

ЕРНИНГ УРАН БЕЛБОҒИ

...Қўйингчи сабрим чидамади ва кон бошлиғидан сўраб қолдим:

— Кечирасиз, забойларда портлаш бўлдими?

— Албатта, бўлди. Қатъий график бўйича.

— Ундай бўлса нега биз портлаш товушини эшитмадик.

— Портлашни эшитмаслигимиз керак. Зарядларнинг кучи қатъий ҳисоб қилинган, «Руда портлатилаётганида» ҳеч қандай «шовқин-суронга» йўл қўйилмайди — шовқин-сурон бефойда бўлишидан ташқари зарари тегиши ҳам мумкин. Кон йўлларига тарқалиб борувчи портлаш тўлқини устунлар ва машина ускуналарга зарар етказиши мумкин. Бизнинг портлатувчиларимиз ишни котиришади.

Забойда эканлигимда тоғ жинслари орасида уран минераллари қарийб пайқаб бўлмаслиги ғалати туюлган эди. Уран минералларини чиниққан кўзгина фарқига бора олиши мумкин. Уран смоласи ва қора доналарининг қоракуяга ўхшаш сепкилларининг ҳажми ҳам йўқ, қотиб қолган тушнинг майда томчиларига ўхшаб кўринади. Гранит доналари шундай сепкиллар билан қопланган, унинг ёриқликларига яшириниб олган.

Ер юзидан қараганда қуриган ўт билан қопланган бу кон тоғи ёнидагилардан ҳеч нимаси билан фарқ қилмайди.

Ялтироқ, жуда оғир металл — уран ерда вазн жиҳатидан қалайи, симоб, сурма, молибдендан кўра кўпроқ бўлиб жуда тарқоқдир. У, океан сувларида, отилиб чиққан лаваларда, қумларда лойда-ҳамма ерда учрайди, камдан-кам ҳолларда кон ҳосил қилади. Ураннинг ердаги умумий запаслари треллион—треллион тонна билан ҳисобланади. Унда яшириниб ётган энергия (бу энергия уран ядроларининг бўлиниши натижасида олиниши мумкин) кўмир ва нефтнинг дунёда топилган барча запасларидан ҳам 20-40 баравар кўпдир.

Уран ҳамма ерда бор. Уни ҳатто метеоритларда ҳам чунончи фақат тош метеоритларда эмас шу билан бирга темир метеоритларда ҳам топишган. Ҳар биримиз ҳар куни овқат билан тахминан ураннинг миллиондан икки грамми миқдорида истеъмол қиламиз. Бу металл одам, ҳайвон, ўсимлик, ҳашорат тўқималари таркибида, ҳатто бактерия, вируслар таркибида ҳам бор. 230 миллион кишидан иборат Совет Иттифоқи аҳолисида «биологик» урандан қарийб 4 килограмми бор.

Башарти дунё океани сувларидан шу металлни чиқариб олиш имкони бўлганида, «ўлжамиз» 4 миллиард тоннадан ошган бўлар эди. Чунки денгиз сувининг ҳар литрида икки миллиондан бир грамм уран бор. Бу миқдор ҳар қандай сув ҳавзаси учун қарийб ўзгармайди.

Олимлар ҳатто алоҳида «ернинг уран белбоғи» ҳам бор деган гапларни айтмоқдалар. Уларнинг тасаввурига кўра, планетамизнинг сиртқи қобиғи — унинг тўни ва ўзаги шу металлга бойроқ. «Уран белбоғи» 50-100 километр чуқурликкача чўзилиб боради. Ер ўзагини ташкил этувчи жинсларда уран кўпроқ. Бу жинснинг ҳар куб километрида 8 минг тонна чамаси уран бўлгани ҳолда олтин ниҳояти 13,5 тоннага боради. радий эса атиги 2,7 килограммдир.

Шуни айтиб ўтмоқ керакки, горькийлик радиоастроном профессор В. С. Троицкий Ойда ҳам ўзининг «уран белбоғи» бор деган фикрда (кўпгина тадқиқотчилар ҳам унинг фикрини тасдиқламоқдалар): у ерда ҳам радийактив элементлар «қуйқаси» Ой юзидан ўнлаб километр чукурликкача чўзилиб боради.

Уран оёқ остимизда десак ҳато бўлмайди. Уран парчаланар экан, ер жаҳон бўшлиғига бераётган иссиқликнинг қарийб ярмини тўлдиради. Радийактив элементлардан торий ва калий (атом оғирлиги 40) планетамизнинг иссиқлик балансига бир мунча камроқ ҳисса қўшади. Ҳар грамм уранда 2500 миллиард атом бор. Ҳар секундда шу атомлардан 12 минг чамаси сезиларли бирон сабабсиз парчаланиб (бу нарса ҳозирга қадар фан учун сирли бўлиб қолмоқда) анчагина иссиқлик чиқаради. Беш миллиард йил мобайнида (планетамиз мавжуд бўлган вақт) ер қаърида бўлган бутун ураннинг ярми йўқолган. Бу процесс узлуксиз давом этмоқда. Ҳатто инсон танасида бир соат мобайнида тахминан 100 уран атоми парчаланиб, унинг парчалари теварагидаги сув ва органик модда молекулаларига куч билан «ёриб киради».

Шуни ҳам айтмоқ керакки, вақти билан «руда» тушунчасининг ўзи ҳам ўзгариб бормоқда. 20 йиллар чамаси илгари «атом асри» тонгида бир тонна тоғ жинсида 20 — 30 килограмм уран бўлган кондан уран чиқариб олиш фойдали ҳисобланарди. Аммо техника тараққиёти ва инсониятнинг эҳтиёжлари ҳалигидан анча камбағал тоғ жинсларини ҳам «руда»га айлантириб юборди. Масалан олганимизда, ҳозир Канадада асосий уран қазилмалари ҳар тоннасида нари борганда ўрта ҳисобда бир ярим килограмм урани бўлган конлардан олинмоқда.

Келажак одатдаги конлар қазиб бўлинганидан сўнг янги, янада такомиллашган техника билан куролланган кишилар беҳисоб арзон атом ва термоядро энергияси запасларидан фойдаланиб, ўзларига керакли барча химиявий элементларни одатдаги тоғ жинслари-гранитлар, базальтлар, лойлардан чиқариб оладиган бўлиб қоладилар. Ҳозирча эса, энг бой фойдали қазилма конларинигина қидириш ва ўзлаштиришга мажбурмиз.

Мисол учун уранни олайлик. У ҳамма ерда етарлича кўп бўлсада, лекин у турли сабабларга кўра етарли миқдорда тўпланган 100 тагина чамаси «танланган» жойлардагина чиқариб олиш бемалол. Геологлар уран хазиналарини қидириб, бутун планетага «қулоқ солиб чиқдилар». Чунки руда мина қидирувчи асбобга ўхшаш радиометр ёрдамида «товушдан» қидирилади.

ТЎРТ ПОҒОНАЛИ КЎЧА

Кончилар шаҳарчаси эрта уйғонади. Бу пайтлар эрта тонг шабнами тушган топтоза шаҳарча янада оромбахш туйилади.

...Чарақлаган қиш офтоби: баланд металл тўр билан ўралган спорт майдончаларида ранг-баранг кийинган болалар шовқин-сурон қилишиб юришибди. Уларга қараб кеча кечкурундан бери футбол ўйнашаётган бўлса керак, деган фикрда бўласиз. Қори қуралган йўлкаларга бувилар набираларини етаклаб чиққан. Ҳамма ёққа қарасангиз замонавий ишчилар шаҳарчасининг турмушини кўрасиз.

Меҳмонхонадан пастга, клубгача йўлнинг ярмини ўтканингиздан сўнг уйлар ўртасидаги яланглиқлард а-м а р казий кўчадан пастда ва баландда-тоғ бағрида ўйилган кенг текис майдонларда юқорига томон икки янги кўча—зиналар чўзилганлигини пайқай бошлайсиз.

Руда бошқармасининг бошлиғи Г. Х. Сидаков билан учрашганимда ундан сўрадим:

— Бориб-бориб кон тугаганидан кейин мана бу мустаҳкам уй-жойлар ва умуман шахтерлар шаҳарчасида 10 йил мобайнида қурилган ҳамма нарсаларни нима қиласиз?

— Уран рудаси кўпга кетади,— деди у.— Шу беш йилликда руда қазиб чиқаришни кўпайтирмоқчимиз. Лекин гапнинг сирасини айтганимда биз барча масалаларнинг комплекс ҳал этилиши тарафдоримиз, биз одамларга ҳам, давлатга ҳам ноқулайлик келтирувчи омонат иморатларга қаршимиз. Қурилишни давомэттираберамиз, шаҳар хўжалигини, маиший хизматни ривожлантира берамиз.

Д. ДМИТРИЕВ
(ТАСС махсус мухбири).
Тянь-Шан—Москва.

ЖАҲОН ЯНГИЛИКЛАРИ

АНЪАНАВИЙ ДЎСТЛИК

УЛАН-БАТОР. «Унэн» газетасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам ҳақидаги янги Монгол—Совет шартномасининг бир йиллигига бағишланган бош мақола босилди.

«Унэн» газетасининг ёзишича, Улуғ Октябрь социалистик революцияси ва Монгол Халқ революцияси Монголия ва Совет Иттифоқи халқларини дўстлик ва чинакам биродарона муносабатлар ипи билан боғлади.

Бизнинг муносабатларимиз, деб давом этади газета, тенг ҳуқуқлилик, бир-бирларини ҳурмат қилиш ва ўзаро ёрдам принципларига асосланган мутлақо янги типдаги давлатлараро муносабатларга хизмат қилди. Газета, дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги янги Монгол—Совет шартномаси монгол ва совет халқларининг анъанавий дўстлигини ривожлантиришда янги босқич бўлганлигини таъкидлайди.

СУДАН ПРОГРЕССИВ КУЧЛАРИНИНГ ЖИПСЛАШУВИ УЧУН

БАЙРУТ. Судан Компартиясининг Бош секретари Абдил Холиқ Маҳжуб матбуот вакилларига берган баёнотида «Судан коммунистларини ҳарбий тўнтариш қилишга уринишда айблаш шармандали комедиядир», — деди.

Судан коммунистлари ҳамиша ҳарбий тўнтаришларга қарши бўлиб келдилар, чунки улар Судан масалаларини шу йўл билан ҳал қилиб бўлмаслигига ишонадилар, деди Маҳжуб. Маҳжуб Судан коммунистлари Судан прогрессив миллий кучларини жипслаштиришга даъват этаяптилар, деди.

ТАНЗАНИЯДА ЯНГИ ФАБРИКА

ДОРУССАЛОМ. Танзаниядаги Букоба шаҳрида (Виктория кўлининг ғарбий қирғоғида) кофе ишлаб чиқарадиган янги фабрика очилди. Корхона маҳсулотининг катта қисми чет элга чиқариб сотилади. (ТАСС).

ҚАРОҚЧИЛИК ҲУЖУМЛАРИ ДАВОМ ЭТТИРИЛАВЕРАДИ

НЬЮ-ЙОРК, 13 январь. (ТАСС). Қўшма Штатлар Вьетнам Демократик Республикасини бомбардимон қилишни давом эттираверади, чунки осмондан қилинадиган бундай ҳужумлар Америка умумий ҳарбий стратегиясининг узвий бир қисмидир. АҚШ штаблари бошлиқлари комитетининг раиси генерал Уилер ана шу гапларни айтди.

АП агентлигининг хабар беришича, генерал Уилер Жанубий Вьетнамга қилган навбатдаги инспекция сафарини тамомлагандан кейин ҳали яқиндагина Гонолулуга келган. Уилер Вьетнамдаги уруш ҳаракатлари аввалдагича шиддатли тус олади, деди.

ТОГОДА ҲАРБИЙ ТЎНТАРИШ

ПАРИЖ, 13 январь. (ТАСС). Франс Пресс агентлигининг мухбири Котонудан хабар беришича, Того Республикасида ҳарбий тўнтариш содир бўлган. Бугун эрталаб радио орқали сўзлаган Того армияси штабининг бошлиғи подполковник Эйдема армия ҳокимиятни ўз қўлига олганлигини айтган.

ТОГОДА АҲВОЛ

КОТОНУ, 13 январь. (ТАСС). Тогода ҳокимият армия қўлига ўтганлигини эълон қилган подполковник Эйдема Ломе радиоси орқали нутқ сўзлаб, бундай деди: Того Республикаси аввалдагидек ҳозирда ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг уставига, шунингдек илгари тузилган барча халқаро шартномаларга ва жаҳондаги барча мамлакатлар билан тузилган битимларга риоя қилади.

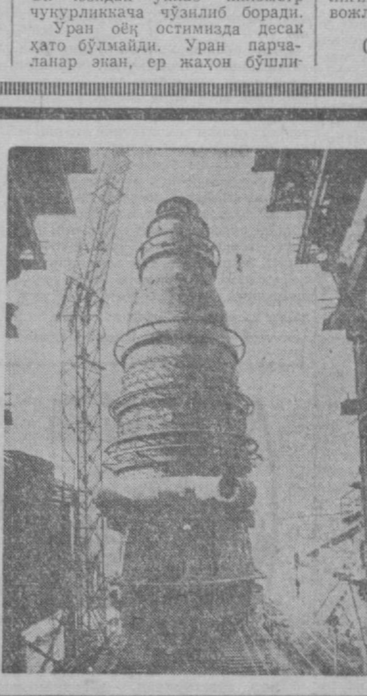

ГЕРМАНИЯ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ «Ост» металлургия комбинатида энг катта —37 метрлик печи қад кўтармоқда. Суратда: янги печь қурилишида

АДН—ТАСС фотоси.

ҲАВАСКОРЛАР ШЕЪРЛАРИГА ОБЗОР

ДИЛ ҒУНЧАСИ БАРГ ЁЗГАНДА

Дил ғунчаси барг ёзганда шеър туғилади. Шеър инсон қалбининг оламга қанот ёзган акс садосидир. Шеър қадри, шеър дардини ҳеч нарса билан баҳолаб бўлмайди. Шунинг учун шеърга бўлган талаб юксакдир. Унинг жозибали, янги ва ёрқин бўлишини истайди ҳар ким.

Шеър қалб танламайди, шеър вақт танламайди. У, ёшлар қалбида ҳам, қариялар қалбларида ҳам баҳор шабадаларидай фараҳбахш туғёнга айланади. Қўлга қалам беради. Редакцияга келиб турган шеърларни кўздан кечирар эканмиз, уларни турли касбдаги ва турли ёшдаги кишилар ёзаётганлигини ва турли мавзуларга бағишланганлигини билиб оламиз.

Ҳаётимиз илҳом манбаи. Инсон меҳнати шон-шарафга айланган, улуғ орзулари ёрқин манзилларга йўл олган жойда илҳом булоғи мавж уриб қайнайди. Илҳом гўзал боғларда ҳам, баланд тоғларда ҳам сайр этади, азамат диёрнинг кўрку жамолини, азму камолини тараннум этади. Шеър даргоҳига ўзларининг илк қадамларини қўйган ҳаваскорлар халқимизнинг ижодий меҳнатини қаламга оладилар. Ажойиб совет кишиларининг улуғ ишларини тараннум этадилар. Оҳангароннинг Телов қишлоғидан шеър юборган Аъзамали Мирсодиқов Мирзачўл чўлқуварларидан илҳом олади.

Бугун Мирзачўлда қайнайди ҳаёт,
У ерни дейдилар ифтихор ўлкаси.
«Оқ олтин» тоғлари кўтармоқда
қад,
Чўлдан янграмоқда зафар садоси.

Илгари тақир, кимсасиз саҳродан иборат бўлган Мирзачўл ерлари совет ҳокимияти йилларида чаманзор водига айланганлиги кимни қувонтирмайди. Элни севган, унга меҳрини қўйиб, меҳнати синган ҳар бир киши бугунги Мирзачўл кўркидан оламолам қувониб, уни қўшиқ қилиб куйлагиси келади.

Ҳа, она ер қўшиғи қайси дилга қўшиқ келтирмайди. Ленинободлик студент Юсуфжон Маҳкамов «Она ер» шеърини бундай тамомлайди:

Она ер яшнайди гул-гул очилиб,
Шу бахтли ҳаётга беради ҳусн.
Боболар ўтмишда орзу қилишган
Фантастик ҳаётдан келмоқда
устун.

Диёр темаси, гуллаган ўлка илҳомини бошқа шеърларда ҳам кўрамиз. Тошкентлик Баҳром Аҳроров Ўзбекистон ва Самарқанд ҳақида шеърлар ёзган. Бу шеърларда республикамизнинг кўркам ҳусну жамоли, улкан зафарлари, қадимий-маданий бойликлари ва порлоқ истиқболи куйланади. Чирчиқ шаҳридан шеър юборган Мамадали Маҳмудов Хондайлиқ қишлоғи ҳақида, Жаббор Раззоқов она қишлоғи — Қизилровот ҳақида, Калинин районидан Қобил Ғафуров Ўзбекистон ҳақида, янгийўллик З. Ортиқов ўзи таълим олаётган техникум ҳақида шеърлар ёзиб юборганлар.

Юқорида айтиб ўтганимиздек, редакцияга келаётган шеърлар турли темаларда ёзилган. Шеърлар ичида совет космонавтларига (Н. Хайруллаев), арча байрамига (А. Болтаев), боғбонга (И. Облоёров), булоқ ва куз фаслига (А. Маъдиев), қуёшга (А. Гулбоев) бағишланган шеърлар бор.

Редакцияга келаётган шеърлар ичида ёшлар томонидан ёзилиб севги темасига, ота-она меҳрибонлиги ва қадру қимматига бағишланган шеърлар кўп. Студент Ҳусанжон Шукуровнинг «Қалб гули», Хисмат Тўрақуловнинг «Кўзимиз учрашганда», Абдулла Юсуфалиевнинг «Отажон», Гулсара Абдураҳмонованинг «Қаердасиз онажон!» шеърлари ва бошқа шуларга ўхшаган шеърларни кўплаб келтириш мумкин. Бу шеърларни ёзган ҳаваскорлар ўзларининг юрак тўлқинларини, дардларини, ички кечирмаларини шеър тили билан баён этишга ҳаракат қилганлар.

Ўтган йили баҳорда юз берган табиий офат — Тошкент зилзиласи халқимиз бошига катта ташвиш келтирди. Жонажон шаҳримизнинг қанчадан-қанча иморатлари ишдан чиқиб, улар ўрни текисланиб, бўшаб қолди. Зилзиладан зарар кўрган жойларда ремонт ва қурилиш ишлари тез суръатлар билан олиб борилмоқда. Қардош республикалардан келган қўли гул бинокор дўстларимиз ўзбек усталари билан ёнма-ён туриб, янги Тошкентни барпо этмоқдалар, кўркам ва шинам бинолар бирин-кетин қад кўтармоқда. Ёш қаламкашлардан Аҳмаджон Мамажонов, Ўтаган Қорабоев, Карим Мусамуродов ва бошқалар ўз шеърларида Тошкентда бўлиб ўтган зилзила ва зилзила оқибатларини тугатиш учун бу ерда жуда катта ишлар олиб борилаётганлигини қаламга олганлар.

Биз юқорида шеърларнинг темалари ва уларни ёзган ёш қаламкашлар ҳақида сўз юритдик. Шеърлар муҳим темаларга бағишланганлиги уларнинг сарлавҳаларидан ҳам билиниб турипти. Лекин тема қанчалик муҳим бўлмасин, унинг бадиий ҳарорати бўлмаса, ундай шеър киши қалбига йўл топа олмайди.

Юқорида санаб ўтилган ҳамма шеърларни бирма-бир қараб чиқсак, уларда дуруст ёзилган, сайқал берилган бир-икки мисралар учраб қолади. Қолган сатрлари эса, бадиий бўёқлардан маҳрум. Ёш ҳаваскорлар қўлга қалам олар эканлар, аввал, темани пухта ўйлаб олмайдилар, шеърни қандай формада ёзиш ва қандай бадиий, оригинал тасвирлар ахтаришга жиддий эътибор бермайдилар. Натижада улар ёзган шеърлар ўқиган кишида жозибали таассурот қолдирмайди. Мана бизга келган бир шеър: Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг студенти В. Одилов ёзиб юборган уни. Шеър бундай бошланади:

«Қувон ва яна қувон,
Аламат пахтакор ўртоқ.
Қувонсанг арзийди отахон,
Областимиз юз чароғон».

Областимиз меҳнаткашларининг йиллик пахта тайёрлаш планини ошириб бажарганликларига бағишланган бу шеърда халқимиз зафари, халқимиз қувончи бадиий бўёқлар воситаси билан тасвирланмаган. Пахтакорлар зафарига бағишланган шеър ёзишдан олдин, шеърни нималарга бағишлаш керак ва унда нималар ҳақида сўз юритилиши ҳақида пухта ўйлаб олиш керак эди. Шу билан бирга ўйланган тема — халқимиз зафари бадиий тасвир воситаси билан сайқал топиши керак эди. Ёш қаламкаш Ҳ. Сулаймоновнинг шеъри ҳам ана шундай ҳали пухта ишланмаган шеърлардандир.

Редакцияга келган шеърлар орасида кичик формадаги шеърлар — тўртликлар ҳам анчагина бор. Лекин бу тўртликлар қиёмига етмаган, мазмун ва бадиий жиҳатдан тугал гулдастага айланмаган мисралардир. Ҳасан Отақулов, Саид Мустафо ва Абдулло Маъдиевларнинг тўртликлари ана шундай ҳали пухта ишланмаган, жило берилмаган тўртликлардир. Саид Мустафо бир тўртлигида:

«Сукунатдан бир умр
Йироқ бўлгим келади,
Умид, армон ва кураш,
Фироқ бўлгим келади»

дейди. Бу ерда бадиий, образли тасвир йўқ, иккинчидан «фироқ» («айрилиқ») сўзи ўринсиз келган.

Юқорида келтирилган мисолни бошқа шеърларда ҳам учратиш мумкин. Шеърлар ҳали қайта ишлашни талаб этади. Шеърлар қалам соҳибларини маҳорат чўққисига чорлайди. Маҳорат чўққисига чиқиш учун тинмай изланиш ва ижодий машаққат чекиш керак. Яхши шеърлар яратиш демак — ижодий изланишнинг машаққатли йўли, конкрет ва оригинал образлар яратиш йўли демакдир. Бундай шоирларда муҳим ижтимоий воқеалар тўғрисида шоирнинг ягона, бошқаларда учрамайдиган ўз сўзи, ўз овози, юрак оҳанги эшитилади. Талант билан ёзилган шеърлардаги конкретлилик, образлилик ҳаммавақт кишини мафтун этади. Унинг ўқувчилари кўп ва умри узоқ бўлади.

Н. ЭГАМНАЗАРОВ.

● Дам олиш кунлари, ишдан бўш вақтларда Чимёнда сайр қилиш ва қорда чанғида учиш кишига қанча-қанча хурсандчилик бахш этади. Суратда: Чимён тоғининг «Ўн икки булоқ» участкасида.

В. Слабунов чизган расм.

Олма

— Сенга деб келтирдим совға атайлаб
Роса карсиллама, қирмизи ўзи.
Шохидан узганман битталаб, танлаб
Қуёшдан ранг олиб қизарган юзи...

Татдим олмадан, айтганича бор —
Оғзимда шакарми, бол эриб кетди.
Ким экан боғбони, қайси соҳнокор?
Хаёли дилимга завқ бериб кетди.

Менда эди дўстимнинг нигоҳи шу пайт,
Кўзимдан ўқирди қалбим эҳтимол.
Мен дердим қани бўл, боғбонини айт!
Сўзларди, тинглардим паришон ва лол.

— Ёдингдами она қишлоқда ўтган,
Оппоқ тонг сингари ёшлик чоғимиз.
Муаттар бўйлари оламни тутган —
Ўзимиз яратган чаман боғимиз.

Шу боғ чеккасида бир туп дарахт бор,
Уни кўрганимда сени ўйлайман.
Ҳар йили келганда сўлим гул баҳор,
Баҳорга кўз-кўзлаб сени сўйлайман.

Ўзинг ўтқазгандинг, қилгандинг пайванд,
Қўлингдан сув ичиб, меҳринг эмганди.
Фикри-хаёлингни этганди-ку банд,
Наҳотки унутсанг, барини энди.

Ўша ниҳолингни меваси олма —
Қишлоғинг меҳрини қўшиб келганман.
Сўзларим таъна деб кўнглингга олма,
Соғиниб юрагим жўшиб келганман.

Унутдинг, унутмас она қишлоғинг,
Онаизор фарзанд йўлин кутгандай —
Кутади кўз тикиб яшнаган боғинг,
Эҳ сенга яна мен несини айтай.

Қирқ йил таъзим қил, қирқ йил бер салом —
Дейдилар, бир кун туз ичган ерингга
Қалбимни тушунсанг хулласи калом,
Юр дейман туғилган элингга бирга...

Қўлимда нақш олма, тиниқ хаёлим —
Олис-олисларга қушдай учарди.
Қалбимда олмамга меҳрим лиммо-лим
Ёшлигим бўйнимдан маҳкам қучарди.

Усмон ЖЎНГИТОВ.

Э, АТТАНГ

(ҲАЖВИЯ)

□ □ □

Бўлимга янги бошлиқ келганига бир ой бўлди. У ишни олдинги, юқорига кўтарилиб кетган бошлиқнинг район тозалигини деб қанчалар жон куйдиргани-ю, бу йўлда чеккан азиятларини пишиқ-пухта ўрганишдан бошлади.

— Қойил-е, — деди бир куни у қаноат ҳосил қилиб, — шунчалик ҳам беparволик бўладими? Яна мен унинг тажрибасидан ўрганмоқчи бўлиб юрибман. Қилган ишини қаранг. Районда қанча маҳалла бор, катта кўчаси қанча-ю, тор кўча, жин кўчаси қанча? Қайси кўчада қанча хонадон, қайси хонадонда неча жон туради. Шуни ҳисобга олибди-ю, вазифани тамом қилибди.

Эски бошлиқнинг иши янги бошлиққа ёқинқирамади. Энсаси қотиб бурнини жийирди. Қўл остидагиларга ваъз айта кетди:

— Эсларингизда бўлсин, ўртоқлар! Аҳолининг рўйхатини олиш билан районда тозаликни сақлаб бўлмайди. Ҳа сира бўлмайди, ўртоқлар! Тозаликни қанақа сақлаш кераклигини мана мендан ўрганинг.

Бошлиқ қайси маҳалла, қайси кўчадан ҳар куни қанча миқдорда ахлат чиқишини ҳисоблашни топширди. Роса икки ҳафтагача чўтларни шақир-шуқури тинмади. Охири ҳисоби ҳам тайёр бўлди. «Мана энди иш юришиб кетади», деб турилганда бу бошлиқ ҳам бошқа ишга «кўтарилиб» кетди.

Буни қарангки, навбатдаги бошлиқ ўн чандон чапдаст чиқиб қолди. У районда қанча маҳалла, қанча кўча бор-у, қайси муддатда, қанча ахлат тўпланишининг рўйхатини бир чеккага суриб қўйди шу куниёқ каттакичик маҳаллаларга «чопар»лар жўнатди. Қайси маҳаллада қанча ахлат учун қанча пул тўлаган, рўйхати олдирилди. Кейин шунга қараб, қайси маҳалла, қайси кўчадан, қайси муддатда қанча ахлат ташиб кетиш лозимлиги белгилаб чиқилди. Мана энди иш юришиб, машиналар сафарга отланиб турганда, бу бошлиқнинг ҳам сафари қариб, «юқорилаб» кетди.

Янги бошлиқ, ишнинг кўзини биладиган киши чиқиб қолди. Ҳарқалай унча-мунча тажрибаси бор одам бошлиқ бўлганига нима етсин. У маҳаллаларда, кўчаларда, муюлишларда уюлиб қолган ахлатларни кўрди-ю, ҳўл ўтиндек тутаб кетди.

— Бу қанақа бемаънилик? — Бизга ахлат керакми ё маҳаллаларнинг рўйхатими? Қайси маҳалла, қайси кўчанинг ахлати қачон ташиб олиниши қатъий график қилиб қўйилсин. Бир грамм ахлатни ҳам тўкмай-сочмай ташиб олиш юзасидан ходимларнинг масъулияти оширилсин. Кўча муюлишларига ахлат белгиланган жойларга ташлансин, деган кўрсаткич тахтачалар осилсин. График бўйича ахлат ташиш «Тақачи» маҳалласидан бошлансин!...

Ажабо, бу нимаси. Уч кун бурун тоғ бўлиб уюлиб ётган 3 тоннача ахлат жойида йўқ. Йўқолибди, ҳа йўқолибди. Қизиқ шунча ахлат кимга керак бўлибди экан. Э, аттанг, тўртбурдек одам машина билан келиб энди қуруқ кетадими?

Янги бошлиқнинг кўзи рўпарадаги эшикдан ахлат аралаш бир пақир кул кўтариб чиқиб қолган кампирга тушди-ю, анча жонланди.

— Кампир кўзингиз тушмадими, бу ердаги ахлатни ким олиб кетди, экан?

— Кеча эрталаб, тўрт киши машинага ортаётганига кўзим тушгандай бўлувди, ўша ахлат сизларникимиди? Ўзимам оёқ олишларидан айтувдим-а, бошқа районнинг одамларига ўхшайди, деб.

Бошлиқ жуда-жуда ҳайрон: — Э, аттанг, бунақада мен ҳам «юқорига» кўтарилиб кетмасам яхшийди. Бошини қашиб қолди у.

Аброр ШАЙХОВ.

ТАБИАТШУНОСЛАР БУРЧАГИ

ТОҒ СУВАРИСИ

Областимизнинг Паркент ва Бараж қишлоқлари яқинидаги тоғларда қимматбаҳо мўйнали ҳайвон—тоғ суварилари яшашини ҳамма ҳам билавермайди. Тоғ суварисининг мўйнаси жуда момиқ, ўзи кўнғир тусда бўлади. Мўйнасининг ости оқиш рангда. Бундай мўйнани қишлик кийимларнинг ёқаларида баъзан аёллар бош кийимлари ҳолида ҳам кўриш мумкин. Тоғ суварисининг ёзги мўйнаси тим қора, қишдагисига қараганда калтароқ ва дағал бўлади. Тоғ суварисини ёзда овлаш тақиқланган.

Тоғ суварилари денгиз сатҳидан 2500—2700 метр баландликда арча дарахтлари кўп ўсган қияликларда, айрим ҳолларда эса, тик тоғ ёнбағирларида яшайди. Агар январь ойи охирларида тоғларда қор кўп бўлса, ҳайвончалар пастга тушиб келади. Тоғ сувариси одатда қош қорайганда ва кечалари ов қилгани инидан чиқади, фақат ёз кунларигина баъзан кундуз кунлари ҳам овқат излайди.

Бу кичкина йиртқичнинг овқати хилма-хил. У кўпроқ ўсимликларни тановил қилади. Тоғ сувариси арча, итбурун, наъматак, маймунжон, олча, тоғолча, олма, нок, бодом мевалари ва бошқаларни ейди. У дала сичқони, кўрсичқон, ўрмон сичқони, каламуш, жуда кам ҳолларда қуёнларни, майда чумчуқсимон қушларни ва какликларни, баъзида калтакесакларни овлайди, ўлакса, қўнғиз, чигиртка, ўргимчак ва фалангалар билан озиқланади.

Тоғ суварилари қоя ёриқлари, дарахт коваклари ва қуруқ шох бутоқларига яшириниб, ўзини хавф-хатардан сақлайди.

Эрта баҳорда тоғ сувариси қоя ёриқлари ёхуд дарахт илдизлари тагида ин қуради ва апрель-май ойларида 1—8 та кўр бола туғади. Орадан бир ярим ой ўтгач, ёш тоғ суварилари инидан ташқарига чиқа бошлайди. Она сувари ўз болаларини икки ой сут билан боқади. Ёш ҳайвончалар иккинчи йили мустақил ҳаёт кечира бошлайдилар.

Тоғ суварилари фақат махсус рухсат бўйича овчилар томонидангина овланади. Ҳар йили Ленинград ва Лондон шаҳарларидаги халқаро мўйна бозорларида тоғ суварисининг бир неча минг териси сотилади.

О. БИЛОЛОВ.

ҚИШЛОҚ ЯНГИЛИКЛАРИ

ҚИШДА ЁЗ МЕВАСИ

Байтқўрғон мева ва сабзавот тайёрлаш пункти областимизнинг энг йирик маҳсулот тайёрлаш пунктларидан бири ҳисобланади. Пункт ходимлари ўтган йили аҳолига 8600 тоннадан ортиқ мева полиз экинлари етказиб бердилар.

Пункт коллективининг нияти қишда ҳам аҳолини ёз неъматлари билан таъминлаш. Бунинг учун улар катта омборхона қурилишини бошлаб юбордилар. Махсус холодильник қурилмалари ўрнатилган бу ерда 3 минг тонна маҳсулот сифати бузилмай сақланиши мумкин. Бинони йил охирига бориб фойдаланишга топшириш мўлжалланмоқда. Янги омборхона ишга туширилгач, минглаб тонна сабзавот мева ва полиз экинларини сақлаб, қиш ойлари савдога чиқариш имкони туғилади.

Т. ЎРУНОВ.

ҲАММАСИ МУҲАЙЁ

Облиқ қишлоғи марказий бамисоли шаҳар тусини олмоқда. Улкан сада остидаги қизил чойхона биноси қайта-дан ремонт қилинди. 100 чойхўрга мўлжалланган бу ерда буфет ҳам ишлаб турипти. Нонвойхона ва озиқ-овқат магазинлари ҳам кенгайтириб, янгиланди. Соғлом ва Қорабоғ қишлоқларида 14 ва 18-янги алоқа бўлимлари иш бошлади.

Т. ШЕРАЛИЕВ.

КИНОТЕАТРГА МАРҲАМАТ

Бекободнинг жамоли кун сайин гўзаллашиб бормоқда. Бу ерда қад кўтараётган ўнлаб бинолар шаҳар ҳуснига ҳусн қўшяпти. Куни кеча М. Эйзельман боғлиқ 704-УНР нинг қўли гул бинокорлари кинотеатр биносини қўлдан чиқардилар. Янги кинотеатр 400 томошабинга мўлжалланган. У шаҳарнинг кўрки бўлган металлурглар Черемушкасида қад кўтарди.

С. БАРАТОВ.

БИНОКОРЛАР СОВҒАСИ

Хондайлиқ қишлоғининг марказида янги чойхона очилди. Чойхонанинг қизил бурчагида ҳамиша янги газета ва журналларни ўқишингиз, зериксангиз шахмат-шашка ва домино ҳам ўйнашингиз мумкин.

Қишлоқда Тошкент кабель заводининг пионерлар лагери бор. Йўлдош Закиряев бошлиқ қурувчилар бу ерда 450 ўринли ошхона биносини қуриб бердилар.

А. ОТБОСАРОВ.

ҲАР ТЎҒРИДА

ДУНЁНИНГ АЙРИМ ШАҲАРЛАРИ

Аҳолисининг миқдори жиҳатидан Токио биринчи ўринда туради. Бу шаҳарда 8.613000 киши яшайди. Ундан кейинги ўринда турувчи Нью-Йоркда 7.781984 киши бор. Шанхай (6.900.000), Москва (6.317.000), Бомбей (4.422.165) ҳам дунёнинг энг йирик шаҳарлари ҳисобида туради.

САВОДСИЗЛИК

Осиё мамлакатларида яшовчи катта ёшдаги аҳолининг ярмидан кўпроғи саводсиздир. Айрим Осиё мамлакатларида саводсизлик проценти аҳолининг иккидан уч ва ундан кўпроқ қисмини ташкил этади. Масалан Эронда 87,2 процент аҳоли, Бахрейнда 74,7, Иорданияда 67,6, Покистонда 81,2, Туркияда 61,4 процент аҳоли ўқишни ҳам ёзишни ҳам билмайди.

ОҒИР МУКОФОТ

М. В. Ломоносов шуҳратпараст подшо Елизавитага табрик қасидаси бағишлаганида унга мукофот тариқасида 2000 сўм ҳадя этишга фармойиш берилади. Бу мукофот Ломоносовнинг уйига икки аравада келтирилади. Бунинг сабаби шуки, мукофот мис пуллар билан берилган бўлиб, оғирлиги тахминан 1800 килограмм келарди.

ЎСИМЛИКЛАР РЕКОРДИ

Яқин вақтларгача ўсимликлар ичида энг тез ўсадигани бамбук деб ҳисобланарди — у суткасига 30 сантиметр ўсади. Аммо Калифорния қирғоқларидан топилган сув йўсинлари бу рекорддан ўзиб кетди. Уларнинг суткалик ўсиши 50 сантиметрни ташкил этар экан

НАМ ЖОЙ ҚИДИРИБ

Жанубий Америкада селагинела деб аталувчи ғалати ўсимлик бор. У қурғоқчилик вақтида ўз илдизларини ердан «тортиб» олиб, думалоқ шаклга киради. Шамол эпкинида юмалайдиган бу думалоқ шаклдаги селагинела нам жойга боргунича ерни кезиб юраверади. Нам жойни топдими, яна илдизларини ерга қадаб, ўсишда давом этади.

ҲОДИСА

ШОФЁР ТРАМВАЙНИ ҚУТҚАРИБ ҚОЛДИ

Трамвай тўхташ жойидан бирдан қўзғолди-ю орқа томонга юрабошлади. Йўл қия бўлганлиги сабабли унинг тезлиги тобора ортиб борарди. Вагон вожатийси деразани очиб, йўловчиларга алланима деб қичқирарди. Пассажирлар тўла вагон эса, туманни ёриб, орқага қараб юришни тобора тезлаштирарди. Қаттиқ совуқдан вагоннинг тормозлари ишламай қолди. Мана излар кесишган жойдан ҳам ўтиб шу изда келаётган бошқа трамвай билан тўқнашиш хавфи ҳам туғилди.

Серебренниковская кўчасидан юк машинаси чиқиб қолди ва бирдан олдинга юрди. Автомашина катта тезликда трамвайга етиб олди, унинг орқасига ўтиб йўлига кўндаланг бўлди. Машина кузови бир қирсиллаб синди, трамвай юк машинаси билан бир неча метр нарига бориб тўхтади. Қарши томондан келаётган трамвай яқинлашиб қолган эди.

Новосибирсклик шофер Леонид Моисеенко жасорати туфайли бахтсиз ҳодисанинг олди олинди. Моисеенко ишхонасида бу йигит меҳнаткаш, меҳрибон ота ва яхши дўстлигини айтишди. Автомобил хизмати мутахассислари Л. Моисеенко трамвайни қутқараман деб, катта хавфли ишга қўл ураётганини билардилар, фақат унинг шоферлик маҳорати ва аниқ иш тутиши натижасидагина фалокатнинг олди олинди.

Н. БЕЗРЯДИН, (АПН).

РАССОМ БЛОКНОТИДАН

Келин: — Биринчидан, ўғлингиз йўқлар, иккинчидан, тугунчангизни коридорда қолдириб келсангиз бўлмасмиди?!

Горчица ўрнида.

— Ўртоқ директор, сизбоп ходим топиб келдим. Ўзиям шахмат суришнинг «пири...»

Изоҳнинг ҳожати йўқ...

А. Ҳолиқов чизган расмлар.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 11.00 — **Физкультура билан шуғулланинг**, 11.20 — **Қувноқ шаҳарча** (болалар учун қўғирчоқ фильм), 11.30 — **Жониворлар оламида** (илмий-оммабоп фильм), 12.30 — **Шон-шараф йўли** (телепостановка).

Рус тилида: 13.50 — **Спорт фильмлари фестивали** (Хоккей-66), 14.10 — **Карнаваль кечаси** (бадиий фильм), 15.20 — **Рус композиторлари ижодида эртак** (мактаб ўқувчилари учун ўқув программа).

Ўзбек тилида: 17.00 — **Марғилондан салом** (мактаб ўқувчилари учун концерт), 17.45 — **Телевизион янгиликлар**, 18.00 — **Студентлар учун** («Ёшлик» студияси).

Рус тилида: 19.20 — **Телевизион янгиликлар**, 19.35 — **Эстрада концерти**, 20.15 — **Киножурнал** ва **Черёмушки** (бадиий фильм).

21.55 — **Эртаги кун программаси**.

Ўзбек тилида: 22.00 — **Экран қўшиқлари ва рақслари**.

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРДА — 15/I да кундуз **Севилья сартароши**, кечқурун **Хоразм қўшиғи**.

ҲАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 15/I да кундуз ва кечқурун **Вероналик икки йигит**.

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи **Иван Рубан ва ўзбек цирк коллективининг ҳайрлашув гастроли**.

Томоша кундуз соат 12, 3 ва кеч 7 яримда бошланади.

ЎРТА ОСИЁ ТЕМИР ЙЎЛЛАРИ БОШҚАРМАСИГА

Юкчилар, стропальчилари, кранчилар, автопогрузчик, ҳайдовчилар, автокранчилар, юклагич, юк туширгич машиналарини ремонт қилиш слесарлари, тарозибонлар, товар кассирлари, темир йўлининг Тошкент узелида ва бошқа станцияларда ишлаш учун контрачилар,

КЕРАК

Юкчилар эркаклардан, қолган вазифаларга эса эркаклар ва аёллар

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Иш ҳақи ишбай-мукофот асосида тўланади.

Барча ишлар сменали. Тунда ишловчилар учун икки кун, кундузи ишловчилар учун бир дам олиш куни берилади.

Ёлғизлар ётоқхона билан таъминланади. Оилалилар эса имконияти борича квартира билан таъминланади.

Қабул қилинганлар темир йўлда белгиланган қулайликлардан фойдаланадилар.

Барча касб, хизматчилари махсус кийим билан таъминланади.

Янги ўқув йилида транспорт институтлари ва техникумларига кириб ўқишни истовчилар учун қатнаб ўқувчилар, сиртдан ва кечқурун ўқувчиларга кириш имтиҳонларига тайёргарлик кўриш мақсадида тайёрлов курслари ташкил этилган, йирик узелларда эса кечки ёшлар мактаби мавжуд.

Адрес: Тошкент шаҳар, Гоголь кўчаси 94-уй, 10 ва 19 хоналар. Эрталаб соат 9 дан кечқурун 9 гача мурожаат қилиш мумкин. Телефонлар: В-8-48-25, В-8-47-95, В-8-49-26 (18, 25-автобуслар 1, 5, 13-трамвайлар, 1, 3, 9-троллейбуслар, «Санъат музейи» остановкаси), кадрлар бўлими.

Бошқа шаҳарларда ва посёлкаларда темир йўл бўлими кадрлар бўлимининг бошлиғига механикалашган юклаш-юк тушириш дистанциялари бошлиқларига шунингдек темир йўл станцияларининг раҳбарларига мурожаат қилиш мумкин.

Тошкент область Орджоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг правлениеси ва партия ташкилоти бригада бошлиғи **Узоқбой ЭРГАШЕВнинг** оғир касалликдан кейин бевақт вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдиради ва марҳумнинг оиласига таъзия изҳор қилади.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 05032. ИНДЕКС 64970. А. — 1778.